

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za arheologiju

Ivana Lučića 3

Jelena Beželj

PUBLIJE KORNELIJE DOLABELA

Magistarski rad

Mentor:

dr. sc. Dino Demicheli

Zagreb, travanj 2015.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	3
2. DALMACIJA.....	5
3. PUBLIJE KORNELIJE DOLABELA.....	8
3.1. <i>COGNOMEN DOLABELLA</i>	8
3.2. NATPISI.....	11
3.2.1. CAVTAT (<i>EPIDAU</i> R).....	11
3.2.2. SV. VID (<i>NARONA</i>).....	16
3.2.3. VIS (<i>ISSA</i>).....	17
3.2.4. SPLIT (<i>SALONA</i>).....	18
3.2.5. TROGIRSKA ZAGORA.....	25
3.2.6. IVOŠEVCI (<i>BURNUM</i>).....	27
3.2.7. KARIN.....	28
3.2.8. ZADAR (<i>IADER</i>).....	31
3.2.9. JABLANAC.....	31
3.3. AFRIKA.....	32
3.4. <i>CURSUS HONORUM</i>	34
4. ZAKLJUČAK.....	38
5. ILUSTRACIJE.....	39
6. IZVORI ILUSTRACIJA.....	48
7. BIBLIOGRAFIJA.....	50
7.1. KRATICE.....	50
7.2. IZVORI.....	50
7.3. LITERATURA.....	50
8. SAŽETAK.....	55
9. ABSTRACT.....	55

1. UVOD

Publije Kornelije Dolabela namjesništvo provincije Dalmacije obnašao je od 14. do 20. godine poslije Krista. U tom kratkom periodu zaslužan je za izgradnju cestovnih pravaca u dužini od preko 580 kilometara. Boravio je u Epidauro, Saloni, Isi, Jaderu i mnogim drugim dalmatinskim gradovima. Osim izgradnje cestovnih pravaca, zaslužan je i za razne popravke u istim gradovima te mnoga razgraničenja među zajednicama ondašnje Dalmacije. Nakon Dalmacije dobio je namjesništvo u Africi, gdje je razriješio dugotrajni rat između Rima i Numidanina Takfarinata.

U uvodnom dijelu rada, uz pregled najbitnije literature u kojoj nalazimo podatke o Publiju Korneliju Dolabeli, obrazložen je i odabir teme. U drugom dijelu prikazan je kratak osvrt na Dalmaciju neposredno prije dolaska Publija Kornelija Dolabele, te je obrazložen naziv Dalmacija i njene ondašnje granice. Nakon toga slijedi glavni dio rada, tj. objašnjenje nadimka Dolabela; osvrt na natpise sa spomenom Publija Kornelija Dolabele; njegovo namjesništvo u Africi, te na samom kraju rekonstrukcija slijeda časti prema dosadašnjim nalazima i zaključcima izvedenim iz ovoga rada.

Pri traženju literature o Publiju Korneliju Dolabeli mnogi autori se većinom osvrću na jedan aspekt Dolabelina djelovanja. Važnost se pridaje ili posebno cestovnoj izgradnji ili međašima ili pak njegovu boravku u pojedinom dalmatinskom gradu. Svrha ovog rada je stoga bila, cjelovito prikazati dosadašnja saznanja o Publiju Korneliju Dolabeli na jednome mjestu da se dobije lakši uvid i slika o veličanstvenom djelovanju i životu ovoga namjesnika.

Literatura korištena u radu je raznolika, no glavne startne točke literature su Tacitovi *Anali* i *Rimska povijest*, Gaja Veleja Paterkula.¹ Ova dva djela su početne točke za pisanje o Dolabelinom životu ne zbog toga što govore o njegovom političkom djelovanju već zbog toga što su to jedina dva svjedočanstva o njegovim osobnostima. Mišljenja autora su oprečna, ali ga svejedno predstavljaju kao običnog čovjeka sa svim manama i vrlinama, a ne samo kao uzornog, idealiziranog rimskog građanina.

O Dolabeli je pisalo mnogo suvremenih autora, ali kao što je već spomenuto svaki od njih je pisao o jednom aspektu njegova života. Tako je Ivo Bojanovski zaslužan za najiscrpnije istraživanje Dolabelinih cestovnih pravaca koje je iznio u svojoj knjizi: *Dolabelin*

---

¹ Gaj Velej Paterkul ; preveo i bilješkama popratio Josip Miklić; *Rimska povijest*, Zagreb, 2006.; Tacit ; preveo i bilješkama popratio Josip Miklić; *Anali*; Matica Hrvatska, Zagreb, 2006.

*sistem cesta u Rimskoj provinciji Dalmaciji = (Dolabellae system a viarum in provincia Romana Dalmatia).*² Za istraživanje i obradu epigrafskih natpisa na području Narone zaslužan je Emilio Marin³, a za natpis sa otoka Visa Duje Rendić-Miočević⁴.

Ovo je samo mali dio korištene literature kao slika veličine i važnosti Publija Kornelija Dolabele.

---

² *Dolabelin sistem cesta u Rimskoj provinciji Dalmaciji = (Dolabellae system a viarum in Provincia Romana Dalmatia)*; Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1974.

³ *Ave Narona*, Matica Hrvatska, Zagreb 1997.; *Naronitanski Augusteum i arheološka istraživanja u Naroni 1988.-2001.*; Arheološka istraživanja u Naroni i dolini Neretve, Znanstveni skup, Metković, 6.-9. Listopada 2001: Izdanja HAD-a, sv. 22, 11-50.; *Augusteum Narone : splitska siesta naronskih careva*; Split : Arheološki muzej, 2004.; *Divo Augusto : la descoberta d'un temple romaa Croacia = el descubrimiento de un templo romano en Croacia*; Split, 2004. (et alii, co-ed. I. Roda, *Niz NARONA* 7), str. 432.

⁴ *Druzov boravak u Dalmaciji u svjetlu novog viškog natpisa*, VAHD LIV, Split, str. 41-50.

2. DALMACIJA

Prije nego što se počne obrađivati tema ovog rada treba spomenuti nekoliko riječi o stanju u Dalmaciji prije dolaska namjesnika Publija Kornelija Dolabele. Područje Dalmacije, tj. provincije Ilirik kroz povijest je bilo jako turbulentno područje. Na tom području su godinama koegzistirali razni starosjedilački narodi, od Liburna, Japoda, Delmata, Daorsa i drugih. Rimljani su se vrlo rano počeli zanimati za obalu Jadrana. Razlog tome je bila plodna zemlja i razvedena obala koja se nalazila u neposrednoj blizini rodnog Apeninskog poluotoka.

Rimljani su se za Dalmaciju počeli zanimati već u doba Republike, ali je tada nisu uspjeli sasvim pokoriti i romanizirati. Razdoblje od 3. st. pr. Kr. pa do samog kraja 1. st. pr. Kr. obilježeno je brojnim ratovima i bunama. Ni na samom početku 1. st. pr. Kr. stanje nije bilo bolje. Tada je uslijedio jedan od najvećih ustanaka na području Dalmacije i Panonije, tzv. Batonov ustanak (*bellum Batonianum*) u razdoblju od 6. do 9. g. po. Kr.⁵ Glavni akteri rata su bili vođe Baton Dezitijatski i Baton Breučki.⁶ Ustanak je trajao malo više od 3 godine i odnio je sa sobom mnogo života, a glavni razlog rata je bilo nezadovoljstvo plemena Rimom, ponajviše jer nisu htjeli ići kao peregrinske postrojbe u rat koji ih se nije ticao. Nakon ustanka na područje Dalmacije i Panonije je stacionirano pet legija. Tri u Panoniji: *VIII Augusta*, *IX Hispana* i *XV Apollinaris*, te dvije u Dalmaciji: *VII* i *XI*.⁷

O provinciji Dalmaciji kao takvoj može se govoriti tek nakon Batonovog ustanka. Prije Batonovog ustanka, cijelo područje Panonije i Dalmacije je spadalo pod provinciju Ilirik, koja je prvo bila pod senatskom pa carskom upravom.⁸ Neposredno nakon ustanka provincija je podijeljena u *Illyricum Superius* (Dalmacija) i *Illyricum Inferius* (Panonija).⁹ Ovdje se javlja problem postojanja provincije Gornji i Donji Ilirik. Pitanje je li postojala provincija Gornji Ilirik do dan danas nije riješeno. Razlog zašto se uopće diskutira o provinciji Gornji Ilirik je natpis pronađen u Cavtatu (*Epidaurum*), a spominje provinciju Gornji Ilirik (*Superioris provinciae Hillyrici*).¹⁰ No o ovom natpisu i problematici postojanja Gornjeg i

---

⁵ Vell. II, CX - CXVI ;J. J. Wilkes, *Dalmatia*; Routledge & Kegan Paul, London, 1969., str. 91; Uбудuće ću koristiti: J. J. Wilkes, 1969. ; Marin Zaninović, *Rimska vojska u razvitku antike na našoj obali*, u: M. Zaninović, *Od Helena do Hrvata*, Zagreb 1996, str. 212; Uбудuće ću koristiti: M. Zaninović, 1996.; Marjeta Šašel Kos, *Zgodovinska podoba prostora med Akvilejo, jadrantom in Sirmijem pri Kasiju Dionu in Herodijanu*; Ljubljana : Kulturna skupnost Slovenije: Znanstveno raziskovalni center SAZU, 1986., str. 166-191.

⁶ Salmedin Mesihović, *PROCONSVLES, LEGATI ET PRAESIDES. Rimski namjesnici Ilirika, Gornjeg Ilirika i Dalmacije*, Sarajevo, 2014; str. 34; Uбудuće ću koristiti: S. Mesihović, 2014.

⁷ J. J. Wilkes, 1969., str. 92.

⁸ S. Mesihović, 2014., str. 14.

⁹ Robert Matijašić, *Povijest Hrvatskih zemalja u antici do cara Dioklecijana*; Leykam International D.O.O., Zagreb, 2009., str. 184; Uбудuće ću koristiti: R. Matijašić, 2009.

¹⁰ *CIL* III 1741

Donjeg Ilirika bit će riječi kasnije u radu. Provincija Dalmacija se sastojala od 3 konventa, tj. upravno-pravosudna okružja koja su imala sjedišta u Skradinu, Saloni i Naroni.¹¹

Ime Dalmacija pak potječe od naroda Delmata koji su živjeli na tom području, a ime Panonija jer su se Panoncima nazivali svi narodi sjevernije od Save i do Dunava.¹² Jedan od razloga podjele Ilirika na dvije provincije je poradi lakše kontrole autohtonog stanovništva.¹³

Precizne granice provincije Dalmacije do dan danas nisu poznate, ali se mogu otprilike odrediti pomoću rijeka i planina koje su označavale granice tog vremena. (Slika 1) Sigurno je da je na sjeveru Dalmacija graničila sa provincijom Panonijom, a na istoku sa provincijom Mezijom.¹⁴ Provincija Dalmacija se protezala od rijeke Raše (*Arsia*) u Istri do Lješa (*Lissus*), tj. rijeke Drima u današnjoj Albaniji.¹⁵ Kopnena granica je išla ušćem Raše, zatim gorskim hrptovima između Ćićarije i masiva Učke prema Snežniku, a potom prema izvoru rijeke Kupe.¹⁶ Zatim je nastavljala rijekama Koranom, Glinom, Vrbasom, Bosnom, Drinom i sve do ušća Kolubare kraj Obrenovca.¹⁷ Na području oko Banja Luke još uvijek nije utvrđen točan tok granice provincije Dalmacije, a sjeverno od istog mjesta su se nalazile granične postaje *Ad fines*.¹⁸ Istočna granica provincije Dalmacije prema Meziji nije dobro definirana jer nema sačuvanih karakterističnih toponima, a promet među provincijama nije bio toliko intenzivan i bitan kao na granici sa Panonijom.¹⁹ Pretpostavlja se da je granica išla preko ušća Kolubare na jug prema Čacku pa prema Ivanjici gdje je dalje išla na izvor Ibra, zatim je išla sličnim tokom kao današnja granica Albanije i Kosova sve do Šar-planine i zatim je skretala na zapad i kraj Lješa izbijala na more.²⁰ Na ovom posljednjem potezu je graničila s provincijom Makedonijom. Jedini dio granice koji nije kontroverzan je južni koji je tekao obalom Jadranskog mora, prepunom otocima.²¹

Provincijom Dalmacijom je vladao legat u rangju pretora, tj. rimski senator koji je u ime cara provodio zakon (*legatus Augusti pro praetore provinciae Dalmatiae*).²² Tu funkciju je obnašao i Publije Kornelije Dolabela od 14. do 20. god. po. Kr. Namjesnik provincije je

¹¹ *Plin. NH*, III, 139-144 ; S. Čače, *Discripti in decurias* (Plin. Nat. hist. 3, 142-143) - uređenje osvojenih područja pod Augustom, u: *Scripta Branimiro Gabričević dicata*, Trilj 2011, str. 58.

¹² R. Matijašić, 2009., str. 184.

¹³ Salmedin Mesihović, *Podjela provincije Ilirik*; Pregled – časopis za društvena pitanja, god. LI, br. 2, Sarajevo, 2010., str. 97.

¹⁴ Mirjana Sanader, *Dalmatia: Eine römische Provinz an der Adria*, Mainz 2009., str. 12; Uбудuće ću koristiti: M. Sanader, 2009.

¹⁵ J. J. Wilkes, 1969., str. 78.

¹⁶ M. Sanader, 2009., str. 12; R. Matijašić, 2009., str. 185.

¹⁷ M. Sanader, 2009., str. 12.

¹⁸ M. Sanader, 2009., str. 12; R. Matijašić, 2009., str. 185.

¹⁹ R. Matijašić, 2009., str. 185; M. Sanader, 2009., str. 12.

²⁰ R. Matijašić, 2009., str. 185.

²¹ M. Sanader, 2009., str. 12.

²² J. J. Wilkes, 1969., str. 80.

imao vrhovnu upravnu, vojnu i sudbenu vlast u toj provinciji. Salona je bila glavni grad provincije Dalmacije, te se u njoj nalazio ured namjesnika (*officium consularis*) u kojem su smješteni službenici i pomoćno osoblje koje namjesniku pomaže u vođenju provincijske uprave.²³

Kao što je već spomenuto u provinciji Dalmaciji su bile stacionirane dvije legije. Sedma legija se nalazila u Tiluriju, a Jedanaesta u Burnu.²⁴ One su smještene na strateškim mjestima te su kontrolirale putove u unutrašnjost provincije i prijelaz preko rijeka Cetine i Krke. Uz dvije legije u Dalmaciji su se nalazile i brojne pomoćne pješačke (*cohortes*) i konjaničke (*alae*) postrojbe: *ala Pannoniorum*; *ala Parthorum*, *Cohors III. Alpinorum equitata*, *Cohors I. Bracar augustanorum*, *Cohors II. Cyrrhestarum*, *Cohors XI. Gallorum*, *Cohors I. Liburnorum*, *Cohors I. Lucensium equitata*, *Cohors I. Campana (Campanorum) voluntariorum civium Romanorum*, *Cohors VI. voluntariorum civium Romanorum* i *Cohors VIII. voluntariorum civium Romanorum*.²⁵

Osim glavnog grada Salone, u provinciji Dalmaciji je postojalo još gradova jednake važnosti, kao što su Naron, Epidaur, Iader i drugi. Time se može vidjeti da je provincija Dalmacija bila jako prometna i razvijena provincija od samih početaka Principata. Iako je u početku bila dosta turbulentno područje, nakon Batonova ustanka i dolaska Publija Kornelija Dolabele na namjesničku poziciju, provincija Dalmacija se polako pacificizira i povezuje s ostatkom Carstva.

---

²³ Miroslav Glavičić, *Organizacija uprave Rimske provincije Dalmacije prema natpisnoj građi*; Katalog izložbe „Klasični Rim na tlu Hrvatske“, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 27.3. – 25.5.2014., str. 42.

²⁴ J. J. Wilkes, 1969., str. 96; Duje Rendić-Miočević, *Druzov boravak u Dalmaciji – u svjetlu novog viškog natpisa*, VAHD LIV, Split 1952., str. 45; M. Zaninović, 1996., str. 213; M. Sanader, 2009., str. 41-43; R. Matijašić, 2009., str. 187.

²⁵ M. Zaninović, 1996., str. 214.

3. PUBLIJE KORNELIJE DOLABELA

3. 1. *COGNOMEN DOLABELLA*

Cognomen je nadimak, tj. dodatak imenu koji su Rimljani koristili u svom onomastičkom (*tria nomina*) sustavu.²⁶ Dolabela je nadimak (*cognomen*) roda (*gens*) Kornelijâ. Podrijetlo nadimka Dolabela još uvijek nije razriješeno. Gentilicij općenito je ekvivalent današnjem prezimenu te predstavlja obiteljsko ime. Na natpisima se većinom gentilicij ispisuje u punom obliku jer je obitelj predstavljala temelj rimskog sustava moralnih vrijednosti.

Ime Dolabela spominje se već u doba Republike. Već tada su pripadnici ovog ogranka zabilježeni kao visoki dužnosnici političkog života i patriciji. Među prvim nositeljima imena Dolabela je Publije Kornelije Dolabela Maksim, konzul iz 283. godine prije Krista.²⁷ Spomenuti Maksim je zaslužan za osvetu nad Etruščanima i nad plemenom Senona u bitci kod jezera Vadimon. Do bitke je došlo 283. god. pr. Kr. jer je pleme Senona, u bitci kod Aretija te iste godine, porazilo i pogubilo rimskog pretora Lucija Cecilija.²⁸

Sljedeći je bio Gnej Kornelije Dolabela koji je 208. god. pr. Kr. ustoličen kao *rex sacrorum*, tj. senatorski svećenik, a umro je oko 180. god. pr. Kr.²⁹

Nakon njega slijedi Lucije Kornelije Dolabela, *duumvir navalis*, tj. službena osoba koja vodi flotu, iz 180. god. pr. Kr.³⁰ On je želio preuzeti službu prijašnjeg Dolabele, ali mu nije dopušteno jer se nije htio odreći svog naslova voditelja flote. Zbog toga je svoju službu proveo braneći istočnu obalu Italije od Ilira.³¹

Suvremenik Lucija bio je još jedan Gnej Kornelije Dolabela. On je 165. god. pr. Kr. postao kurilski edil (*aedilis curulis*), a 159. god. pr. Kr. je obnašao funkciju konzula.³² Kurilski edil je funkcija koju su obnašali patricijski edili, a pomoću nje su mogli, osim nadgledanja javnih radova i mnogih svetkovina, donositi razne edikte.

---

²⁶ Robert Matijašić, *Uvod u latinsku epigrafiju*, Pula, 2002., str. 60; Uбудuće ću koristiti: R. Matijašić, 2002.

²⁷ William Smith, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, Boston, 1867., str. 1058; Uбудuće ću koristiti: W. Smith, 1867.

²⁸ E. T. Salmon, *Rome's Battles with Etruscans and Gauls in 284-282 B.C.*, The University of Chicago Press, *Classical Philology*, Vol. 30, No. 1 (Jan., 1935), str. 26.

²⁹ W. Smith, 1867., str. 1058.

³⁰ *Ibid.*, str. 1058.

³¹ *Liv.* XLI 1, 3f.

³² W. Smith, 1867., str. 1058.

U doba Sule, točnije 81. god. pr. Kr., dva su Gneja Kornelija Dolabele došli do visokih pozicija rimskog političkog i vojnog života.³³ Jedan je postao konzul, a drugi pretor. E. S. Gruen smatra da se radi o dva, vrlo bliska rođaka, no ne može se točno ustvrditi njihovo rodoslovlje.³⁴ Konzul Gnej je bio lojalan Suli, koji ga je i postavio za konzula zbog njegove podrške i vojnih pothvata.³⁵ Za lojalnost je dobio magistraturu, upravljanje nad provincijom Makedonijom od 80. do 78. god. pr. Kr. i trijumf 78. ili 77. god. pr. Kr., a kasnije, točnije oko 77. god. pr. Kr. kada je bio na suđenju od strane neprijatelja Sule³⁶ nije bio napušten već oslobođen zbog dobrih veza i poznanstava.³⁷ W. Smith smatra da je konzul Gnej Dolabela bio unuk konzula Gneja iz 159. god. pr. Kr. te sin još jednog Dolabele koji se samo spominje da je bio pogubljen sa tribunom Apulejem Saturninom 100. god. pr. Kr.³⁸ No ovo pitanje treba ostati otvoreno jer je malo vjerojatno da je Sula dao magistraturu unuku rimskog izdajice. Drugi je Gnej Dolabela bio isto patricij, ali u rodu s pogubljenim Saturninom, koji je na početku svoje karijere bio na strani neprijatelja obitelji Meteli, a kasnije kad se situacija u zemlji promijenila stao je na stranu Sule te time dobio magistraturu i provinciju.³⁹ Dolabela je služio kao prokonzul provincije Kilikije 80. i 79. god. pr. Kr., ali njegova služba nije zapamćena kao dobra, jer je sudjelovao u zaradi od ucjenjivanja i pljački.⁴⁰ Pri povratku u Rim, najvjerojatnije 78. god. pr. Kr., Dolabeli je suđeno te je proglašen krivim za sva prošla nedjela.⁴¹ Time je izgubio službu, tj. naslov, čast te osramotio i okaljao obiteljsko ime.

Nakon Gneja, uslijedili su dva Publija Kornelija Dolabele, od kojih je jedan otac Dolabele koji se obrađuje u ovom radu. Jedan od njih postao je konzul 44. god. pr. Kr., a drugi 35. god. pr. Kr.⁴² W. Smith i A. Jagenteufel navode da je konzul iz 44. god. pr. Kr. otac Dolabele, konzula iz 10. god. po. Kr., no P. Tansey se ne slaže s tom tvrdnjom već predlaže konzula iz 35. god. pr. Kr.⁴³ Prema P. Taneseyu, Publije Dolabela (konzul iz 44. god. pr. Kr.) nije mogao biti otac konzula iz 10. god. po. Kr. jer je u jednom trenutku prešao u plebejski

---

³³ Erich S. Gruen, *The Dolabellae and Sulla*, The Johns Hopkins University Press, The American Journal of Philology, Vol. 87, No. 4 (Oct., 1966), str. 385; Uбудuće ću koristiti: E. S. Gruen, 1966.

³⁴ E. S. Gruen, 1966., str. 389.

³⁵ *Ibid.*, str. 389.

³⁶ Nakon Suline smrti, mladi Julije Cezar je sudio Sulinim saveznicima.

³⁷ E. S. Gruen, 1966., str. 387.

³⁸ W. Smith, 1867., str. 1058.

³⁹ E. S. Gruen, 1966., str. 394.

⁴⁰ *Ibid.*, str. 395.

⁴¹ *Ibid.*, str. 397.

⁴² Patrick Tansey, *The Perils of Prosopography: The Case of the Cornelii Dolabellae*, Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik, Bd. 130 (2000), str. 267; Uбудuće ću koristiti: P. Tansey, 2000.

⁴³ W. Smith, 1867., str. 1059; Adolf Jagenteufel, *Die Statthalter der römischen Provinz Dalmatia von Augustus bis Diokletian*. (Schriften der Balkankommission, Antiquar. Abt. XII). (German) Perfect Paperback – 1 Jan 1958., str. 15; Uбудuće ću koristiti: A. Jagenteufel, 1958.; P. Tansey, 2000., str. 270.

stalež, tj. dao se posvojiti u obitelj Lentula jer je želio dobiti tribunat.⁴⁴ Publije Kornelije Dolabela, konzul iz 44. god. pr. Kr., postao je konzul zahvaljujući vojnoj službi koju je obnašao za Cezara u Africi, iako je kasnije stao na stranu Cezarovih ubojica.⁴⁵ Osim vojnih pothvata u Africi, konzul iz 44. god. pr. Kr., sudjelovao je i kao jedan od vojskovođa Cezarove flote u bitci kod Krka 49. god. pr. Kr., gdje su se sukobile Pompejeva i Cezarova mornarica.⁴⁶ S. Bilić-Dujmušić navodi kako se u bitci sukobila Pompejeva flota pod Markom Oktavijem i Lucijem Skribonijem Libonom te Cezarova flota pod vodstvom Publija Kornelija Dolabele.⁴⁷ Isti autor navodi kako se poražena flota Publija Kornelija Dolabele sastojala od oko 50 do 60 manjih liburna, a Pompejeva flota se sastojala od 80 do 120 većih brodova.⁴⁸ U literaturi, Publije Kornelije Dolabela konzul iz 44. god. pr. Kr. najpoznatiji je kao Ciceronov zet.⁴⁹

Publije Kornelije Dolabela, konzul iz 10. god. po. Kr.⁵⁰ i tema ovog rada, rođen je oko 24. god. pr. Kr., a bio je sin Publija Kornelija Dolabele, konzula iz 35. god. pr. Kr. i Kvinktilije.⁵¹ Njegov djed je najvjerojatnije bio Publije Kornelije Dolabela, pretor iz 69. god. pr. Kr.⁵² Publije je bio rodom patricij, a obnašao je konzulstvo 10. god. po. Kr. bio je Augustov i Tiberijev legat u rangu pretora u provinciji Dalmaciji od 14. do 20. god. po. Kr. te je od 23. do 24. god. po. Kr. obnašao službu prokonzula provincije Afrike.⁵³ U vrijeme obnašanja službe u Africi zaslužan je za pobjedu nad pobunjenim Takfarinatom.⁵⁴ Dolabela je imao kćer Korneliju Dolabelinu i sina Publija Kornelija Dolabelu koji je 55. ili 56. god. po. Kr. postao konzul.⁵⁵ Žena mu je bila u rodu s carem Galbom.

Njihov sin je poznat, osim konzulstva, po tome što se oženio za Petroniju, bivšu ženu cara Vitelija što ga je na kraju stajalo glave.⁵⁶ Publije je sa Petronijom ima sina Servija Kornelija Dolabelu Petronijana koji je 86. god. po. Kr. obnašao konzulstvo.⁵⁷

---

⁴⁴ P. Tansey, 2000., str. 267.

⁴⁵ W. Smith, 1867., str. 1059.

⁴⁶ Siniša Bilić-Dujmušić, *Taciti... miracula cursus, Luc., PharS. 4,425; Histria antiqua*, Vol.21 No.21 Kolovoz 2012., str. 106.

⁴⁷ Siniša Bilić-Dujmušić, *Bitka kod Krka godine 49. pr. Kr.*; u: Zbornik II. međunarodnog arheološkog kolokvija, Crikvenica, 28.-29. Listopada 2011., str. 107.

⁴⁸ *Ibid.*, str. 112.

⁴⁹ *Ibid.*, str. 109.

⁵⁰ Detaljnije o Dolabelinom životu i pothvatima u sljedećim poglavljima.

⁵¹ P. Tansey, 2000., str. 270.

⁵² *Ibid.*, str. 270.

⁵³ A. Jagenteufel, 1958., str. 15-17.

⁵⁴ RE 1900, 1309 (Georg Wissowa).

⁵⁵ P. Tansey, 2000., str. 271.

⁵⁶ W. Smith, 1867., str. 1060.

⁵⁷ P. Tansey, 2000., str. 271.

Dolabela Petronijan je pak imao dvije supruge. S Metilijom je dobio sina Servija Kornelija koji je postao konzul 113. god. po. Kr., a s Veranijom je isto tako imao sina Dolabelu Veranianu koji je 105. god. po. Kr. obnašao funkciju *frater arvalis*, tj. svećenika koji žrtvuju bogovima Larima i bogovima dobre žetve.⁵⁸

Ime obitelji Kornelija Dolabele jedno je od najdugovječnijih starih patricijskih obitelji. Prvi put se javljaju u 3. stoljeću pr. Kr., a svoj visoki patricijski status zadržavaju sve do početka 2. st. po. Kr.

3. 2. NATPISI

3. 2. 1. CAVTAT (*EPIDAUROM*)

U Cavtatu i okolici pronađena su dva počasna⁵⁹ natpisa Publija Kornelija Dolabele. Gledano iz perspektive provincije Dalmacije, ovo su dva najjužnije pronađena natpisa sa imenom namjesnika Publija Kornelija Dolabele.

Prvi natpis je jedan od najvažnijih i najkontroverznijih natpisa provincije Dalmacije. Natpis je uklesan na četvrtastom kamenom bloku na kojem su vidljive dvije četvrtaste rupe. Pretpostavlja se da su te rupe služile za fiksaciju kipa te da je kameni blok bio postament tog istog kipa.⁶⁰ Natpis se čuva u Cavtatu u Muzeju i zbirci Baltazara Bogišića. Prvu objavu natpisa izveo je *Marcus Sylvius Rachusinus* 1547. godine u svom djelu *In Inscriptionem P. Cor. Dolabellae nuper in Illyrica Epidauro effossam M. Syluii Racusini commentariolus*.⁶¹ U to vrijeme natpis je bio isklesan u osam redaka i glasio je:

P. CORNELIO
DOLABELLAE COS.
VII VIRO EPVLONI
SODALI TITIENSI
LEG PRO PR DIVI AVGVSTI
ET TI CAESARIS AVGVSTI
CIVITATES SUPERIORIS

---

⁵⁸ P. Tansey, 2000, str. 271.

⁵⁹ Imenovanje i titulacija su u dativu i zbog toga se ovdje radi o počasnim natpisima.

⁶⁰ Bruno Bijadija, *Roman religion and cults in Epidaurum; Archaeologia Adriatica*, Vol.6 No.1 2012., str. 78.

⁶¹ Danas se knjižica čuva u Nacionalnoj sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu pod signaturom R II F-8-122. Ivica Kipre, *Antički Epidaurum i Epidaurum Novum* - diplomski rad; Zagreb, 2011., str. 7.

PROVINCIAE HILLYRICI⁶²

Restitucija potpunog natpisa: *P(ublio) Corne[lio]/ Dolabell[ae co(n)s(uli)]/ VII viro epul[oni]/ sodali Titien[si]/ [l]eg(ato) pro pr(aetore) Divi A[ugusti]/ [et Ti(beri) Caesaris Augusti]/ [civitates Superioris]/ [provinciae Hillyrici]⁶³*

Na osnovi ovog natpisa prijevod bi glasio: *Publiju Korneliju Dolabeli, konzulu, septemviru epulonu, članu Ticijskog društva, legatu u rang u pretora božanskog Augusta i Tiberija Cezara Augusta. Gradovi Gornje provincije Ilirika.*

Rachusinus je natpis vidio *in situ* te je po križno svođenoj konstrukciji i oštećenoj glavi muškarca koja se nalazila do natpisa zaključio da se ovdje radi o počasnom natpisu kojeg su građani Gornjeg Ilirika podigli na grobu Publija Kornelija Dolabele.⁶⁴

Od 16. stoljeća do danas mnogi su arheolozi uključujući Arthura Evansa i Theodora Mommsena pisali o ovom natpisu. Prvi problem vezan uz natpis predstavljalo je mjesto nalaza. Drugi problem su predstavljala zadnja dva reda natpisa, a treći i zadnji predstavlja današnja očuvanost.

Natpis je pronađen u mjestu Donji Obod kod Cavtata. U vrijeme pronalaska do natpisa su bili vidljivi razbacani ostatci nekoliko kipova i ruševne konstrukcije svođene prostorije. Ovakva lokacija zbunjivala je mnoge arheologe i navodila ih na zaključak da se ovdje radi o grobu namjesnika. Tvrdnja da se radi o grobu namjesnika brzo je pobijena znajući da je Dolabela nekoliko godina nakon Ilirika dobio službu prokonzula u Africi.⁶⁵ Prema sljedećoj teoriji Dolabela je u Cavtatu imao svoju vilu, no uzevši u obzir da je lokacija vile stavljena u uvalu Tiha i da se na tu lokaciju pridodaju pronalasci natpisa i kipova, ova teorija se može odbaciti.⁶⁶ Godine 1966. arheologinja Aleksandra Faber provela je arheološka istraživanja na lokaciji gdje je pronađen natpis i ustvrdila je da se tu nalazila četvrtasta, križno svođena prostorija koja je izvorno mogla biti cisterna kasnije pregrađena u kapelu sv. Ivana te smatra da je natpis mogao dospjeti na ovu lokaciju prilikom adaptacije.⁶⁷

⁶² *CIL* III 1741; Josip Lučić, *O nekim problemima najstarije dubrovačke povijesti*, HZ, XIX-XX, Zagreb 1966.-1967., str. 544; Uбудuće ću koristiti: J. Lučić, 1966.-1967.

⁶³ Mnogi autori, uključujući Salmedina Mesihovića i Miroslava Glavičića, slovo H u *Hillyricum* stavljaju u vitičaste zagrade, time naglašavajući da je klesar greškom napisao H.

⁶⁴ J. Lučić, 1966.-1967., str. 545.

⁶⁵ Grga Novak, *Questiones Epidauritanae*; Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1965., str. 106; Uбудuće ću koristiti: G. Novak, 1965.; Miroslav Glavičić, *Epigrafska baština rimskodobnog Epidaura*; *Archaeologia Adriatica* 11, 2008., str. 46.; Uбудuće ću koristiti: M. Glavičić, 2008.

⁶⁶ Vlasta Begović i Ivančica Schrunck, *Rimske vile Istre i Dalmacije, II. dio: tipologija vila*; Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu, Vol.20 No.1, Lipanj 2003., str. 101.

⁶⁷ Aleksandra Faber, *Prilog topografiji ilirsko-rimskog Epidaura*, *Opuscula archaeologica* 6, Zagreb 1966., str. 26.

U najnovije vrijeme ovaj objekt se povezuje sa štovanjem carskog kulta tj., objekt je podignut u svrhu propagiranja i veličanja carske porodice, a izgubljeni kipovi su prikazivali cara Augusta, Tiberija i moguće Druza Mlađeg.⁶⁸ Središte provincijskog carskog kulta u pravilu je bilo smješteno u glavnom gradu provincije, a Epidaur to nije bio.⁶⁹ No ovdje se javlja mogućnost da je Epidaur bio središte četvrtog sudbenog konventa provincije Dalmacije, kojeg je Plinije izostavio u svom nabranjanju.⁷⁰

Drugi problem predstavljaju dva zadnja reda natpisa koji danas nisu sačuvani, ali se mogu rekonstruirati na temelju starijih natpisa. Ta dva reda spominju provinciju Gornji Ilirik, ali ne spominju *Illyricum* već *Hillyricum*. Razlog zašto se Ilirik piše sa H jedni autori pripisuju utjecaju Grka na Epidaur.⁷¹ S druge strane, drugi slovo H vide kao klesarsku grešku.⁷² No najveći problem ipak predstavlja provincija Gornji Ilirik (*Superioris provinciae Hillyrici*). Pitanje je li postojala provincija Gornji Ilirik do dan danas nije riješeno. Prema ovom natpisu G. Novak tvrdi da nije postojala zasebna provincija Gornji Ilirik jer ni Tacit ni Velej Paterkul niti bilo koji pisac Dolabelina doba ne spominje zasebnu provinciju Gornji Ilirik, već su gradovi „gornjeg dijela provincije Ilirik“ podigli počasni natpis namjesniku.⁷³ I. Bojanovski isto smatra da nije postojala zasebna provincija Gornji Ilirik već se na natpisu radi o geografskom pojmu gornjeg Ilirika.⁷⁴ Noviji istraživači su skloniji vjerovanju da je postojala zasebna provincija Gornji Ilirik. Tako M. Šašel Kos tvrdi da je službeno ime provincije bilo Ilirik te da je bila podijeljena na Gornji i Donji Ilirik, ali se nigdje u izvorima ne spominju jer su više bili prihvaćeni njihovi neslužbeni nazivi, tj. Panonija i Dalmacija koje uvodi Velej Paterkul.⁷⁵ S. Mesihović u svom radu sa sigurnošću tvrdi da je postojala provincija Gornji Ilirik te navodi 3 konventa (*conventus*) Gornjeg Ilirika.⁷⁶ R. Matijašić također navodi da su postojale provincije Gornji i Donji Ilirik, te navodi da su u svakodnevnom govoru odmah u upotrebu ušli zemljopisni nazivi *Dalmatia* i *Pannonia* te su se zbog toga izgubili nazivi Gornji i Donji Ilirik.⁷⁷ Autor P. Kovács navodi mogućnost postojanja Gornjeg i Donjeg Ilirika, ali ga

---

⁶⁸ M. Glavičić, 2008., str. 46.

⁶⁹ Ivana Jadrić-Kučan, *Pokrajinski carski kult u rimskoj provinciji Dalmaciji*; VAHD, Vol.105 No.105, 2012., str. 59; Ubuđuće ću koristiti: I. Jadrić-Kučan, 2012.

⁷⁰ *Plin. NH*, III, 139-144; I. Jadrić-Kučan, 2012., str. 62; Marjeta Šašel Kos, *Appian and Illyricum*, Narodni muzej Slovenije, Ljubljana, 2005., str. 232.

⁷¹ J. Lučić, 1966.-1967., str. 546.

⁷² Salmedin Mesihović, *Aevm Dolabellae - Dolabelino doba*; Centar za balkanološka ispitivanja, Akademija nauka i umjetnosti, knjiga XXXIX, 2010., str. 13.

⁷³ G. Novak, 1965., str. 108.

⁷⁴ Ivo Bojanovski, *Ad CIL III, 1741, Obod kod Cavtata (Epidaurum)*, Arheološka istraživanja u Dubrovniku i dubrovačkom području, znanstveni skup, Dubrovnik, 1-4. X. 1984.

⁷⁵ M. Šašel Kos, *Pannonia or Lower Illyricum*, Tyche 25, Wien 2010, str. 125.

⁷⁶ S. Mesihović, 2014., str. 46.

⁷⁷ R. Matijašić, 2009., str. 184.

ne potvrđuje već tvrdi da je postojala provincija Ilirik koja je za vrijeme Tiberijeve vladavine podijeljena na provinciju Dalmaciju i provinciju Panoniju.⁷⁸ M. Glavičić spominje zasebno postojanje provincije, ali isto tako napominje mogućnost istinitosti teze I. Bojanovskog.⁷⁹

Zadnji problem predstavlja današnja očuvanost natpisa. (Slika 2) Od izvornih osam redova vidljivo ih je samo nepotpunih pet:

P·CORNE
DOLABELL
VII VIRO·EPVL
SODALI TITIEN
EG PRO PR DIVI A

Očuvano je prvih pet redova, što znači da su nam izgubljeni najzanimljiviji redovi koji spominju Gornji Ilirik. Zbog ovoga je i problematično pitanje provincije i mnogi autori ga osporavaju.

Što se tiče same datacije i ovdje postoji više teorija. D. Rendić-Miočević daje dvije teze datacije.⁸⁰ Prva je da je natpis bio posvećen oko 16. god. po. Kr., prilikom promjene sjedišta namjesnika na sjever Ilirika, a druga da je posvećen 20. god. po. Kr., prilikom Dolabelina napuštanja provincije Ilirik. S. Mesihović pak datira natpis neposredno nakon Augustove smrti, a kao razlog navodi titulaciju namjesnika u kojoj se spominje da je Dolabela tituliran kao legat i Augusta i Tiberija.⁸¹ Bez obzira na teze istraživača sigurno je da se ovaj natpis može datirati u razdoblje između 14. i 20. god. po. Kr. kada je Dolabela boravio kao carski namjesnik u Iliriku.

Razlozi postavljanja ovog spomenika su mnogi: od Dolabelinog osnivanja neke ustanove ili pak poduzimanja neke gradnje koja je bila značajna za cijelu provinciju kao što je cesta ili možda čak pri otvaranju vodovoda.⁸² No sigurno je da su se predstavnici svih zajednica „Gornjeg“ Ilirika, prilikom ovog događaja, sastali u Epidauru i otkrili Dolabelin spomenik, možda čak i u njegovoj prisutnosti.⁸³

---

⁷⁸ Péter Kovács, *Some notes on the division of Illyricum*, u: I. Piso (ur.), *Die Römischen Provinzen. Begriff und Gründung*, Cluj-Napoca 2008, str. 250.

⁷⁹ M. Glavičić, 2008., str. 47.

⁸⁰ Duje Rendić-Miočević, *P. Cornelius Dolabella, legatus pro praetore provinciae Dalmatiae, proconsul provinciae Africae Proconsularis: problèmes de chronologie*; Wien : Böhlau, 1964., str. 340.; Uбудuće ću koristiti: D. Rendić-Miočević, 1964.

⁸¹ S. Mesihović, 2010., str. 13.

⁸² I. Jadrić-Kučan, 2012., str. 59.

⁸³ *Ibid.*, str. 60.

U Bogišićevoj zbirci u Cavtatu čuva se još jedan počasni natpis sa spomenom Dolabele. (Slika 3) Natpis je uklesan na četvrtastom, kamenom bloku te je danas sačuvano pet redaka nepotpunog teksta:

·DOLABELLA
LEG·PRO·PR
COH·VI·VOL
TRIB·L·PVRTISIO·ATINATE
IO·C·SAENIO·II·VIR

Restitucija natpisa: *[P(ublio)] Dolabella/ leg(ato) pro pr(aetore)/ coh(ors) VI vol(untariorum)/ trib(un) L(ucio) Purtsio Atinate/ [----]io*⁸⁴ *C(aio) Saenio II vir(is)*

D. Rendić-Miočević smatra da pomoću prva dva reda ovaj natpis može biti interpretiran na dva načina tj., da se ne mora raditi o počasnom natpisu u čast Dolabeli, već da je on kao donator dao dignuti natpis u znak svog postignuća.⁸⁵

Zahvaljujući ovom natpisu poznato nam je da je Šesta dobrovoljačka kohorta (*Cohors VI Voluntariorum*) za vrijeme namjesništva Dolabele boravila u okolici Epidaura. Iz natpisa se još može iščitati da je kohorta pod zapovjedništvom L. P. Atinata izvela neku izgradnju ili javnu obnovu, no budući da se na natpisu spominje i namjesnik provincije, M. Glavičić tvrdi da je morala biti riječ o nekoj važnijoj i većoj javnoj izgradnji ili obnovi.⁸⁶ S. Kandučar u svom diplomskom radu napominje kako bi se tu moglo raditi o cesti Cavtat-Trebinje jer je ista bila rađena u doba Tiberija.⁸⁷ I. Bojanovski također navodi da se pretpostavlja da je krak od Epidaura do Anderbe (Nikšić) počeo graditi još Dolabela, a da ga je završio Klaudije.⁸⁸

Na samom natpisu nalaze se četiri osobe: Publije Dolabela; Lucije Purtsije Atinat; zatim ide oštećeni dio s nepoznatim imenom, koji završava na *-io* i Gaj Senije. Prema M. Glavičiću, budući da su njihova imena i dužnosti navedene u ablativu, ovdje se radi o eponimnim magistratima u čije se vrijeme obavljala izgradnja ili obnova na području Epidaura.⁸⁹ Njihove funkcije redom su: provincijski namjesnik, zapovjednik vojne postrojbe i

⁸⁴ U ovom dijelu teksta postoji više teorija što se nalazi ispred slova *-io*. Duje Rendić-Miočević smatra da je oštećenost dijela prevelika, ali se ipak može iščitati slovo *n* ili *i*, dok Salmedin Mesihović i Miroslav Glavičić taj dio čitaju: *[...]jilio*.

⁸⁵ D. Rendić-Miočević, 1964., str. 341.

⁸⁶ M. Glavičić, 2008., str. 48.

⁸⁷ Sandra Kandučar, *Epidaur - diplomski rad*; Zagreb, 1995., str. 32.

⁸⁸ Ivo Bojanovski, *Dolabelin sistem cesta u Rimskoj provinciji Dalmaciji = (Dolabellae systema viarum in Provincia Romana Dalmatia)*; Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1974., str. 246; Uбудuće ću koristiti: I. Bojanovski, 1974.

⁸⁹ M. Glavičić, 2008., str. 48.

dvojica vrhovnih gradskih magistrata.⁹⁰ Tako iz natpisa možemo zaključiti da je Epidaur u to vrijeme imao svoju organiziranu upravu po rimskom uzoru.

Ovaj natpis se zbog oštećenja ne može točno datirati, ali se kao i prijašnji datira pomoću namjesništva Dolabele u razdoblje od 14. do 20. god. po. Kr. D. Rendić-Miočević ga datira u isto ovo razdoblje, jedino što sa sigurnošću tvrdi da je kasniji, tj. posterioran netom navedenom natpisu iz Epidaure.⁹¹

3. 2. 2. VID (NARONA)

U selu Vid kod Metkovića nalazila se antička Naron. Godine 1995. na lokalitetu Plećaševe štale započela su iskopavanja koja su rezultirala otkrićem Augusteja.⁹² Prilikom istraživanja 1996. godine, pronađen je natpis sa spomenom Dolabele. Natpis se sastoji od pet redaka te je urezan u četvrtasti kameni blok koji je bio oštećen i prepolovljen (Slika 5), a glasi:

DIVO·AVGVSTO
SACRVM
P·DOLABELLA·COS
CAESARIS·AVGVST
LEG PRO·PR

Restitucija natpisa: *Divo Augusto/ sacrum/ P(ublius) Dolabella co(n)s(ul)/ Caesaris August(i)/ leg(atus) pro pr(aetore)*⁹³

Natpis je pronađen uz prevrnuti carski kip, istočno od Venerina postolja, a u samom Augusteju je pronađeno sveukupno 17 kipova carske obitelji.⁹⁴ (Slika 4) Ovdje se radi o natpisu koji je Dolabela posvetio „božanskom Augustu“. Budući da se na natpisu spominje *Divo Augusto* mnogi autori ga datiraju neposredno nakon Augustove smrti 19. augusta 14. godine.⁹⁵ Ovaj natpis je svjedočanstvo da je Dolabela nakon Augustove smrti dao obnoviti

⁹⁰ M. Glavičić, 2008., str. 48.

⁹¹ D. Rendić-Miočević, 1964., str. 341.

⁹² Emilio Marin, *Ave Naron*, Matica Hrvatska, Zagreb 1997., str. 61; Uбудuće ću koristiti: E. Marin, 1997.

⁹³ S. Mesihović, 2010., str. 11.

⁹⁴ Emilio Marin i suradnici, *Augusteum Narone : splitska siesta naronskih careva*; Split : Arheološki muzej, 2004., str. 14.

⁹⁵ Emilio Marin i suradnici, *Divo Augusto : la descoberta d'un temple roma a Croacia = el descubrimiento d'un templo romano en Croacia*; Split 2004., str. 67.

Augusteum u Naroni.⁹⁶ Obrada gornje plohe kamenog bloka na kojem je pronađen natpis navodi E. Marina na pretpostavku da je na njemu mogao stajati *cippus* ili možda još jedan kip Augusta.⁹⁷

Ovaj natpis, a i samo nalazište, jako su bitni za istraživanje carskog kulta na prostoru Dalmacije, ali i šireg konteksta. Širenje carskog kulta je služilo kao političko sredstvo za lakše prihvaćanje rimske vlasti među peregrinskim stanovništvom.⁹⁸ Dolabela je aktivno organizirao carski kult na području Ilirika što je vidljivo iz ovog natpisa, ali i iz natpisa pronađenog u Cavtatu.

Osim natpisa, E. Marin smatra da je Dolabela postavio u Augustej i kip Germanika, a to objašnjava datiranjem kipa u razdoblje od 14. do 19. god. po. Kr. dok je Dolabela boravio u Dalmaciji, ali i time što kip ima bradu, a to je znak žalovanja, u ovom slučaju zbog smrti Augusta.⁹⁹ E. Marin isto tako navodi da je Dolabela postavio i kipove Tiberija, Oxford-Opuzen Livije te jedan kip Augusta.¹⁰⁰ Postavljanjem kipova carske obitelji i cara te obnavljanjem hrama štovanja božanskog Augusta Dolabela postaje jedan od najaktivnijih organizatora carskog kulta na području Ilirika.

3. 2. 3. VIS

Na otoku Visu, 1952. godine pronađen je natpis sa spomenom Dolabele, koji se danas čuva u Arheološkom muzeju u Splitu.¹⁰¹ (Slika 6) Natpis glasi:

DRVSVS·CAESAR·T
AVGVSTI·NEPOS·COS·DE
PONTIFEX·AVGVR·CAMP
PVBLIO·DOLABELLA·LEG·PRO·¹⁰²

---

⁹⁶ Emilio Marin, *Naronitanski Augusteum i arheološka istraživanja u Naroni 1988.-2001.*; Arheološka istraživanja u Naroni i dolini Neretve, Znanstveni skup, Metković, 6.-9. Listopada 2001: Izdanja HAD-a, sv. 22, str. 12; Ubuđue ću koristiti: E. Marin, 2001.

⁹⁷ E. Marin, 1997., str. 122.

⁹⁸ I. Jadrić-Kučan, 2012., str. 43.

⁹⁹ E. Marin, 2001., str. 18.

¹⁰⁰ *Ibid.*, str. 19.

¹⁰¹ Duje Rendić-Miočević, *Druzov boravak u Dalmaciji – u svijetlu novog viškog natpisa*, VAHD LIV, Split 1952., str. 41; Ubuđue ću koristiti: D. Rendić-Miočević, 1952.

¹⁰² *Ibid.*, str. 42.

Restitucija natpisa: *Drusus Caesar T[i(berii) Aug(usti) f(ilius) divi]/ Augusti nepos co(n)s(ul) de[sign(atus) iterum]/ pontifex augur camp[um dedit]/ Publio Dolabella leg(ato) pro[praetore]*¹⁰³

Prijevod: *Druz Cezar, Tiberija Augusta sin, božanskog Augusta unuk, dva puta konzul, pontifik, augur, logoru dodijeli [-----]. Publije Dolabela, legat u rangju pretora.*

Natpis nije pronađen *in situ* već u posve izoliranom otkopu zemlje podno brežuljka zvana Gradina na kojem se nalazio stari grčki i rimski grad.¹⁰⁴ Kao i većina natpisa ni ovaj nije čitav, naime nedostaje mu trećina s desne strane. Četvrtasti kameni blok uokviren je profiliranim ukrasom *tabula ansata* te obuhvaća četiri retka.

Natpis je posvećen Tiberijevom sinu Druzu, a datira se na sam kraj Dolabelina boravka u provinciji Dalmaciji, tj. datira se u 20. god. po. Kr. kada je Druz obnašao svoj konzulat po drugi put.¹⁰⁵ Druz je između svog prvog i drugog konzulata boravio u Iliriku da stekne naklonost vojnika („*ut...studia exercitus pararet*“).¹⁰⁶ Ovaj viški natpis predstavlja ujedno i najstariji zapis o Druzovom auguratu, koji prema epigrafskim izvorima nije bio poznat prije 23. god. po. Kr.¹⁰⁷ Osim augurata i konzulata, Druz se veliča i titulom pontifika koju stječe 8. god. po. Kr. i titulom kvestora.¹⁰⁸

Iz natpisa se još može iščitati podatak o gradnji ili proširenju nekog vojničkog vježbališta (*campus*), ali budući da je dio natpisa razlomljen ne može se sa sigurnošću tvrditi o kakvom se točno objektu radi i gdje se nalazi.

3. 2. 4. SPLIT (SALONA)

U Splitu se nalazi najveći broj natpisa sa spomenom namjesnika Dolabele. Najpoznatiji su tzv. Solinski natpisi koji se nalaze na četiri kvadratične ploče, a pronađeni su prilikom obnove zvonika splitske katedrale.¹⁰⁹ (Slike 7, 9 i 10) Prije restauracije, zvonik splitske katedrale imao je velik broj antičkih i kasnoantičkih spolija koje su zvoniku i crkvi

¹⁰³ D. Rendić-Miočević, 1952., str. 42.

¹⁰⁴ *Ibid.*, str. 41.

¹⁰⁵ D. Rendić-Miočević, 1952., str. 44; Péter Kovács 2008., str. 251.

¹⁰⁶ *Tac. Ann.* II, 44; *Tac. Ann.* III, 7.

¹⁰⁷ D. Rendić-Miočević, 1952., str. 43.

¹⁰⁸ *Ibid.*, str. 43.

¹⁰⁹ Ivan Milotić, *Rimska cestovna baština na tlu Hrvatske*; Hrvatsko društvo za ceste, Zagreb, 2010., str. 293; Ubuduće ću koristiti: I. Milotić, 2010.; Ivo Babić, *Zapažanja o zvoniku splitske katedrale*, VAPD 100, Split 2007, str. 161; Ubuduće ću koristiti: I. Babić, 2007.; CIL XVII/4 230-572, De Gruyter, *Tabulae Dolabellae*; 2012., str. 130.

davale simbolički dokaz starine i ugleda kao nasljednicima velebne Salone.¹¹⁰ Po dvije ploče od spomenute četiri čine jedan cjeloviti natpis. Prva dva natpisa glase:

AESAR·DIVI·AVGVSTI·F
VSTVS·IMP·PONT·MAX
POTEST·XII·COS·II
A·COLONIA·SALONITAN
IN·PROVINCIAE·ILLYRICI
.....
CVIVS·VIAE·MILLIA·PASSVS·SVNT
CLXVII·MVNIT·PER·VEXILLARIOS
LEG·VII·ET·XI
ITEM·VIAM·GABINIANAM
AB·SALONIS·ANDETRIVM·APERVIT
ET·MVNIT·PER·LEG·VII¹¹¹

Restitucija natpisa: *[Ti(berius) C]aesar Divi Augusti f(ilius)/ [Aug]ustus Imp(erator) pont(ifex) max(imus)/ [trib(unicia)] potest(ate) XII co(n)s(ul) II/ [viam] a colonia Salonitan[a]/ [ad f]in[es] provinciae Illyrici/ ...../ cuius viae millia passus sunt/ CLXVII munit per vexillarios/ leg(ionis) VII et XI/ item viam Gabinianam/ ab Salonis Andetrium aperuit/ et munit per leg(ionem) VII¹¹²*

Prijevod: *Tiberije Cezar sin Božanskog Augusta, August, imperator, vrhovni svećenik, pučki tribun 18 puta, konzul 2 puta. (Nedostaje jedan red), cestu od kolonije Salone do granice provincije Ilirika, cestu čija je duljina 167 rimskih milja sagradio je s četom legionara Sedme i Jedanaeste legije. Isto tako, utro je put i izgradio Gabinijevu cestu iz Salone u Andetriju, otvorio i utvrdio Sedmom legijom*

Natpis se datira u 16/17. god. po. Kr. prema Tiberijevom obnašanju tribunata i konzulata koji se spominju na natpisu.

Ovdje se radi o natpisu koji spominje izgradnju ceste duge 167 rimskih milja¹¹³ od Salone do granice provincije Ilirika¹¹⁴ koju su gradile Sedma i Jedanaesta legija za

¹¹⁰ I. Babić, 2007, str. 145.

¹¹¹ *CIL* III, 3198a (str. 474) = *CIL* III, 10156 (str. 519) + *CIL* III, 3200 (str. 475).

¹¹² I. Bojanovski, 1974., str. 39; Domagoj Tončinić, *Spomenici VII. legije na području rimske provincije Dalmacije*, Split 2011., str. 115; Ubuđće ću koristiti: D. Tončinić, 2011.

¹¹³ 167 rimskih milja iznosi 241,8 kilometara.

namjesništva Dolabele. Ovo je ujedno najznačajnija, najpoznatija i najveća Dolabelina cesta. Značaj ceste je u povezivanju juga sa sjeverom provincije Ilirik, tj. Dalmacije s Panonijom. Time je Rim preko Salone najkraćim putem povezan s unutrašnjošću Ilirika, ali i s limesom na Dunavu. Nekoliko godina prije izgradnje ceste na ovom području su se odvijali Batonovi ustanci stoga je izgradnja ove ceste bila važna poradi kontrole tih istih plemena. Još jedan značaj je u tome što spominje Sedmu¹¹⁵ i Jedanaestu legiju koje su gradile cestu te nam time potvrđuje njihovo obitavanje na području provincije Ilirik. U početku je ova cesta imala vojničku funkciju, služila je za brzo prebacivanje vojnih jedinica s juga provincije u nemirnu Panoniju, a u kasnijim je godinama dobila civilnu funkciju.¹¹⁶

I. Bojanovski napravio je najopširnije istraživanje ove ceste te je ustvrdio da ona vodi sljedećim pravcem: *Salona* – Prolog (*In Alperio*) – Livno (*Bariduum*) – Kupreško polje (*Ionnaria*) – dolina Plive (*Baloie*) – Majdan – Mrkonjić-Grad (*Leusaba*) – Krupa na Vrbasu (*Lamatis*) – Banja Luka (*Castra*) – Laktaši (*Ad Fines*) – Srbac (*Urbate*) ili kod Donje Doline.¹¹⁷ Cesta je ucrtana i na Peutingerovoj karti (Slika 8) i na Antoninovom itinerariju kao cesta *Salona - Servitium*. (Slika 11)

Osim ceste od Salone do granice provincije Ilirika, ovdje se spominje i Gabinijeva cesta iz Salone u Andetriju koju je gradila Sedma legija. Ova cesta je važna jer je spajala Sedmu i Jedanaestu legiju te je omogućila lakši nadzor nad narodom Delmata. Cesta je završena 17. god. po. Kr., a tri godine nakon produžena je do doline Krke.¹¹⁸ Smatra se da je ime *via Gabiniana* dobila po konzulu Aulu Gabiniju koji je poražen 48/47. god. pr. Kr. na toj cesti, no I. Bojanovski se ne slaže s tim jer smatra da Rimljani ne bi dali ime cesti u čast vlastitog poraza.¹¹⁹ Naime Aulo Gabinije je s vojnom snagom od 15 kohorti pješaka i tri tisuće konjanika došao u Ilirik, ali Delmati su ih dočekali u dolini kod Sinodija i uništili pet kohorti oduzevši im *signa* te je u zasjedi poginulo oko 2000 pješaka, 4 tribuna i 38 centuriona.¹²⁰

Funkcija ovih ploča, ali i sljedeće dvije je, prema novijim izvorima, itinerarna, tj. to su ploče koje su bile javno izložene pogledu putnika i nalazile su se na Cezarejskim vratima u Saloni te su putnicima služile kao smjernice za daljnje kretanje.¹²¹

---

¹¹⁴ Granica Ilirika je bila rijeka Sava u ovom slučaju.

¹¹⁵ Važan i iscrpan doprinos istraživanju natpisa Sedme legije dao nam je Domagoj Tončinić u svom djelu *Spomenici VII. legije na području rimske provincije Dalmacije*.

¹¹⁶ I. Bojanovski, 1974., str. 30.

¹¹⁷ *Ibid.*, str. 127.

¹¹⁸ *Ibid.*, str. 130.

¹¹⁹ *Ibid.*, str. 131.

¹²⁰ M. Zaninović, 1996., str. 211.

¹²¹ I. Milotić; 2010., str. 300.

Slijedeća dva natpisa glase:

AESAR·D VI·AVGVSTI·F
GVSTVS·IMP·PONTIF·MAX
TRIB·POTEST·XXI COS·III
VIAM·A·SALONIS·AD LII///ASTEL
DAESITIATIVM PER M P///VVM
CLVI·MVNIT
ET IDEM VIAM AD LAT/////ALN
QVOD DIVIDIT HBIS/////IBVS
A SALONIS MVNIT PER MILLIA PASSVVM
CLVIII
[-----]
///NIT AD ///VM MONTEM DITIONVM
VLCIRVM PER MILLIA PASSVVM
A·SALONIS LXXVII D
P·DOLABELLA LEG PRO
PR¹²²

Restitucija natpisa: *[Ti(berius) C]aesar d[i]vi Augusti f[ilius]/ [Au]gustus imp(erator) pontif(ex) max(imus)/ trib(unicia) potest(ate) XXI co(n)s(ul) III/ viam a Salonis ad He[dum] [c]astel[lum]/ Daesitiatium per mill(ia) [pass]uum/ CLVI munit/ et idem viam ad Ba[tinum flu]men/ quod dividit Breuc[o]s Osteriatibus/ a Salonis munit per [millia pas]suum/ CLVIII/ [et idem viam.....]/ munit ad imum montem Ditionum/ Ulcirum per millia passuum/ a Salonis LXXVII D/ P(ublio) Dolabella leg(ato) pro/ pr(aetore)¹²³*

Prijevod: *Tiberije Cezar, sin božanskog Augusta, August, imperator, vrhovni svećenik, pučki tribun 21 put, konzul treći put, sagradio je cestu od Salone do Heda, utvrde Desidijata dugu 156 rimskih milja i isti je cestu izgradio do rijeke Bosne¹²⁴ koja dijeli Breuke od Oserijata, od Salone je podigao u duljini od 158 rimskih milja. (I isti je cestu izgradio ---) podigao do podnožja ditionske planine Ulcira, u dužini od 77,5 rimskih milja, počevši od Salone. Za namjesništva Publija Dolabele, legatu u rang u pretora.*

¹²² CIL III, 3201 (str. 407) = CIL III, 10159 (str. 1651) + CIL III, 3198,b (str. 406) .

¹²³ CIL XVII/4 230-572, De Gruyter, *Tabulae Dolabellae*; 2012., str. 132.

¹²⁴ Mnogi autori među kojima je i I. Bojanovski smatraju da se pod *flumen Bathinus* radi o rijeci Bosni. (Ivo Bojanovski, *Dolabelin sistem cesta u Rimskoj provinciji Dalmaciji* = *(Dolabellae system a viarum in Provincia Romana Dalmatia)*; Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1974.; str. 193.).

Natpis se datira u 19/20. god. po. Kr. prema Tiberijevu tribunatu i konzulatu koji se spominju na natpisu.

Prva cesta koja se spominje na natpisu *ad Hedum castellum Daesitiatum* bila je duga 156 rimskih milja¹²⁵, a vodila je od Salone do desidijatske utvrde Hed. Ova je cesta iznimno važna jer je predstavljala najkraći i najlakši put do značajnih rudarskih oblasti u unutrašnjosti provincije Dalmacije, ali u početku je služila u vojničke svrhe, tj. služila je za kontrolu plemena Desidijata i nadzor nad ostalim usputnim područjima u unutrašnjosti provincije.¹²⁶

Prema I. Bojanovskom smjer ceste je sljedeći: *Salona – Tilurium* – Bukova gora (*Ad Libros*) – Privala (*In Monte Bulsinio*) – Duvno (*Bistue Vetus*) – Vrla-Otinovci (*Ad Matricem*) – Bugojno (*Bistue Nova*) – Mali Mošun (*Stanecli*).¹²⁷ Isti autor navodi da se utvrda Hed nalazila na Gracu u selu Podgori kraj Župča koja je bila posljednja točka ceste.¹²⁸ Ova cesta je na *Tabula Peutingeriana* ucrtana kao cesta *Salona – Argentaria*, a dio od Staneclija do Argentarije je napravljen kasnijih godina, ne za namjesništva Dolabele.¹²⁹ Važnost ceste *Salona – Argentarij* je u tome što je povezivala Dalmaciju s Panonijom i Mezijom te je bila ujedno i rudarska cesta.¹³⁰ (Slika 11)

Sljedeća cesta koja se spominje na natpisu je *ad Bathinum flumen* duga 158 rimskih milja. Cesta je građena iste godine kao i prethodna, tj. 19/20. god. po. Kr. za namjesništva Dolabele. Rijeka koju spominje natpis najvjerojatnije je rijeka Bosna koja je dijelila narode Breuka i Oserijata. Ovdje se radi o cesti koja je povezivala Salonu s dolinom rijeke Bosne. Cesta je dijelila zajedničku trasu sa cestom do desidijatske utvrde Hed u dužini od 122 rimske milje, a preostalih 36 rimskih milja se odvajala do rijeke Bosne.¹³¹ Za preostalih 36 rimskih milja nije još utvrđeno kojim su točno pravcem vodili. Pošto su sve dosadašnje Dolabeline ceste u početku imale vojnu funkciju, tj. funkciju obrane nad određenim lokalnim narodom, moje mišljenje je, da je ova cesta imala vojnu funkciju nadzora nad plemenom Breuka.

Zadnja cesta koju spominje ovaj natpis je cesta *ad imum montem Ditionum Ulcirum*. Cesta je građena iste godine kao i zadnje spomenute ceste, a bila je dugačka 77.5 rimskih milja.¹³² Ova cesta je zapravo nastavak Gabinijeve ceste.

Smjer ceste prema tome izgleda: *Salona – Andetrium – Promona – Burnum – mons Ulcirus*.¹³³ Planina Ulcir je bila granica između Ditiona i Delmata te je zbog toga bilo od

---

¹²⁵ Oko 220 kilometara.

¹²⁶ I. Bojanovski; 1974., str. 186.

¹²⁷ *Ibid.*, str. 187.

¹²⁸ *Ibid.*, str. 184.

¹²⁹ *Ibid.*, str. 133.

¹³⁰ *Ibid.*, str. 185 i 187.

¹³¹ *Ibid.*, str. 201.

¹³² Oko 115 kilometara.

velike važnosti da se taj dio Carstva poveže s ostatkom radi lakšeg kontroliranja tog naroda. Nastavak ove komunikacije prema Sisku izgrađen je za vrijeme Klaudija, tj. 47/48. god. po. Kr.¹³⁴

U splitskom Arheološkom muzeju čuva se još jedan natpis koji spominje gradnju nepoznate ceste za namjesništva Dolabele. Ploča s natpisom dosta je oštećena, jer je u jednom periodu služila za popločavanje puta, a od 1874. godine se čuva u muzeju.¹³⁵ Natpis prema *CIL* III, 3199 glasi:

DIVI·AVG
MAX·TRI
COS·ITE
SALONITA
P·DOLA

Natpis je tijekom godina prošao kroz ruke mnogih istraživača, tako da najnovija restitucija natpisa glasi: *[Ti(berius) Ca]esar divi Aug(usti) fil(ius)/ [Aug]ustus imp(erator) pont(ifex) max(imus) tr(ib(unicia))/ [p]otest(ate) XIX co(n)s(ul) ite(rum)/ a colonia Salnitana [viam....munit]/ P(ublius) Dolab[ella leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore)]*¹³⁶

Prijevod: *Tiberije Cezar, sin božanskog Augusta, August, imperator, vrhovni svećenik, 18 puta pučki tribun, konzul drugi put. Iz kolonije Salone (izgradio je cestu.....) Publije Dolabela, Augustov legat u rang pretora.*

Iz ovog se natpisa može izvući da je za namjesništva Dolabele, 16/17. god. po. Kr. bila izgrađena još jedna nepoznata cesta koja je vodila iz Salone.

U Splitu je pronađen još jedan natpis sa spomenom Dolabele. Natpis je najvjerojatnije počasne funkcije, a uz Dolabelu spominje osobe iz javnog salonitanskog života tog vremena. (Slika 12)

L·ANICIO·L·F
PAETINATI
III·VIR·IVRE·DIC
QVINQVENNAL·PRAE
QVINQ·DRVSI·CAESAR

---

¹³³ I. Bojanovski; 1974., str. 211.

¹³⁴ I. Bojanovski, 1974., str. 213.

¹³⁵ *CIL* XVII/4 230-572, De Gruyter, *Tabulae Dolabellae*; 2012., str. 132.

¹³⁶ *CIL* XVII/4 230-572, De Gruyter, *Tabulae Dolabellae*; 2012., str. 132.

GERMANICI·PRAEFEC
QVINQ·P·DOLABELLAE
PONTIFICI·FLAMINI
IVLIAE·AVGVSTAE·PRAEF
FABR
PRAEFECTVR·PHARIAC
SALONITAN¹³⁷

Restitucija natpisa glasi: *L(ucio) Anicio L(uci) f(ilio)/ Paetinati/ IIII vir(o) iure dic(undo)/ quinquennal(i) prae(fecto)/ quinq(uennali) Drusi Caesar(is)/ Germanici praefec(to)/ quinq(uennali) P(ubli) Dolabellae/ pontifici flamini/ Iuliae Augustae praef(ecto)/ fabr(um)/ praefectur(a) Phariac(a)/ Salonitan(a)*¹³⁸

Prijevod: *Luciju Aniciju, Lucijevom sinu, Petinatu, kvatorviru sa pravnim ovlastima, petogodišnjem prefektu Druza Cezara Germanika, prefektu Publija Dolabele na pet godina, svećeniku Julije Auguste, prefektu inženjera. Prefektura Farska (?) Salona.*

Predpostavlja se da je ovaj natpis postavljen prije smrti Livije koja se i za života štovala kao božica Julija Augusta, između 14. i 18/19. god. po. Kr. kada je Dolabela obnašao namjesničku dužnost u Dalmaciji.¹³⁹ Iz natpisa se može iščitati ime salonitanskog magistrata Lucija Anicija Petinata koji je obnašao službu vrhovnog salonitanskog magistrata dva puta, tj. prvi put umjesto Publija Kornelija Dolabele i drugi put umjesto Tiberijeva sina Druza Cezara Germanika. Uzevši ovaj natpis u obzir vidimo da Lucije Anicije Petinat spada u red najodličnijih salonitanskih magistrata s početka carskog doba, koji je obnašao mnoge funkcije, od petogodišnjeg kvatuorvirata do petogodišnje prefektore, tj. gradske magistrature.¹⁴⁰ Pri navođenju prefektore prvo se navodi Druzova, jer je on *princeps*, a iza nje slijedi Publije Kornelije Dolabela koji je najvjerojatnije napravio puno više za grad u kojem je stolovao, ali i za provinciju.¹⁴¹ Još jedna od bitnih titula Lucija Anicija Petinata je bila titula *flamina* ili svećenika koji je promicao carski kult na razini kolonije, u ovom slučaju kulta carice Livije.¹⁴²

¹³⁷ CIL III, 14712.

¹³⁸ S. Mesihović; 2010., str. 12.

¹³⁹ CIL III, str. 2328/132.

¹⁴⁰ Miroslav Glavičić, *Salonitanski magistrati L. Anicius L. f. Paetinas i L. Anicius C. f. Paetinas*, Histria antiqua 18/1, Pula 2009, str. 426.; Uбудuće ću koristit: M. Glavičić, 2009.

¹⁴¹ Ibid., str. 428.

¹⁴² Ibid., str. 429.

Novost natpisa je *praefectura Phariaca Salonitana*. Postoje dvije teorije o interpretaciji ovog naziva. Prva je da se naziv odnosi na svjetioničarsku službu u salonitanskoj luci i zaljevu kojoj je Petinat na čelu, a druga je da Petinat prefekt upravne organizacije otoka *Pharia*.¹⁴³ Smatra se da je ta služba dobila ime po svjetioniku, jer na grčkom se svjetionik kaže *pharos*, a u blizini Salone se nalazio svjetionik.¹⁴⁴ M. Zaninović tvrdi sa sigurnošću da se ovdje radilo o svjetioniku u Saloni te da je spomenik podiglo predstavništvo solinskog svjetionika što bi se u moderno doba moglo prevesti kao „lučko poglavarstvo“.¹⁴⁵ Kao argumente za ovu teoriju tvrdi da je u Saloni bio veliki pomorski promet te kao svi drugi Mediteranski gradovi toga doba i Salona je, logično, imala svoj svjetionik, a kao drugi argument navodi da su Farani htjeli postaviti počasni natpis Petinatu napravili bi to na Faru, a ne u Saloni.¹⁴⁶

3. 2. 5. TROGIRSKA ZAGORA

Godine 1996. u Trogirskoj zagori nedaleko od sela Rastovac, na brdu Bljušćevica, pronađen je terminacijski natpis sa spomenom Publija Kornelija Dolabele.¹⁴⁷ (Slika 13) Natpis glasi:

F·N SA T·TAR
EX DE P·COR·DOL¹⁴⁸

Zbog velike derutnosti, natpis bi se mogao čitati i kao:

F·N CA T·TAR
EX DE P·COR·DOL¹⁴⁹

Restitucije natpisa: *F(inis) n(ovus) sa(ltus) t(erritori) Tar(ionae)/ ex de(creto) P(ubli) Cor(neli) Dol(abellae)* ili *F(inis) n(ovus) ca[s]t(elli) Tar(ionae)/ ex de(creto) P(ubli) Cor(neli) Dol(abellae)*¹⁵⁰

¹⁴³ M. Glavičić, 2009., str. 429.

¹⁴⁴ CIL III, str. 2328/132.

¹⁴⁵ Marin Zaninović, *Mornarička postaja u Saloni i ispostava u Phariji*; u: Zbornik Tomislava Marasovića, Split, 2002., str. 73.

¹⁴⁶ *Ibid.*, str. 74.

¹⁴⁷ Ivo Babić, *Dva međašna natpisa namjesnika Publija Kornelija Dolabele iz Trogirske zagore*; u: ARR 12, Zagreb 1996., str. 57; Uбудuće ću koristiti: I. Babić, 1996.

¹⁴⁸ *Ibid.*, str. 62.

¹⁴⁹ *Ibid.*, str. 62.

¹⁵⁰ *Ibid.*, str. 62.

Prijevod: *Nova granica šumskog teritorija Tarione, po odluci Publija Kornelija Dolabele ili Nova granica utvrde Tarion, po odluci Publija Kornelija Dolabele.*

Natpis se nalazi na vrhu brda Bljušćevica te je uklesan u greben koji strši iz zemlje.¹⁵¹ Natpis je dug 360 cm, a dimenzije slova variraju od 16 do 22 cm.¹⁵² Skraćenica T, osim *teritorium* može se čitati i kao *terminus*, no ako se umjesto SA čita CA onda taj T ima skroz drugo značenje, tj. *castellum*.¹⁵³ *Saltus* na koji se odredba nove granice odnosi je zemljomjernički pojam koji se odnosi na brežuljkasti gorski teren, tj. pašnjak neprikladan za uzgoj žitarica.¹⁵⁴

U novije vrijeme autor E. Catani donosi novo čitanje ovog natpisa: *F(inis) n(ovus) Sal(tus) te(rritorii) Tar(iotarum)/ ex de(creto) P(ublii) Cor(nelii) Dol(abellae)/ [--]pro[--]*¹⁵⁵

Drugi međašni natpis sa spomenom Publija Kornelija Dolabele pronađen iste godine, nalazi se također u Trogirskoj zagori nedaleko od sela Blizna Gornja.¹⁵⁶ (Slika 14) Natpis glasi:

SAL·TE·TAR·EX·D·DOL·LEG·

Restitucija natpisa: *Sal(tus) te(rritorii) Tar(ionae) ex d(ecreto) Dol(abellae) leg(ati)*¹⁵⁷

Prijevod: *Šuma tarionskog teritorija, po odluci namjesnika Dolabele.*

Natpis je uklesan na valovitoj nepravilnoj plohi, a dužina mu iznosi oko 230 cm, uz to da slova variraju od 12 do 28 cm.¹⁵⁸

Nad oba natpisa se izdiže suhozid te se nalaze tik uz putove.¹⁵⁹ Natpisi su nastali u isto vrijeme, tj. za vladavine Publija Kornelija Dolabele te su međusobno udaljeni tek 5,5 kilometara.¹⁶⁰ Razgraničenja nije nužno obavljao namjesnik, već su to radile opunomoćene osobe poput legijskih časnika (*iudices*).¹⁶¹ Može se reći da su natpisi dio zajedničkog razgraničenja jer se na njima nalaze i skraćenice istih riječi. Kod terminacijskih natpisa iz vremena namjesnika Dolabele natpisi počinju sa *ex decreto* ili *ex edictu* što nije slučaj kod

---

¹⁵¹ I. Babić, 1996., str. 58.

¹⁵² *Ibid.*, str. 58.

¹⁵³ *Ibid.*, str. 61.

¹⁵⁴ Alen Miletić, *Saltus Tariotarum; Opuscula Archaeologica*, Radovi Arheološkog zavoda, Vol. 32 No. 1, 2009., str. 8.; Uбудuće ću koristiti: A. Miletić, 2009.

¹⁵⁵ Enzo Catani, *Arheološko-povijesne bilješke o castellum Tariona u rimsko doba*; Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, Vol. 1 No. 101, 2008., str 79; Uбудuće ću koristiti: E. Catani, 2008.

¹⁵⁶ I. Babić, 1996., str. 57.

¹⁵⁷ *Ibid.*, str. 62.

¹⁵⁸ *Ibid.*, str. 58.

¹⁵⁹ *Ibid.*, str. 59.

¹⁶⁰ *Ibid.*, str. 59.

¹⁶¹ *Ibid.*, str. 63.

dva natpisa iz Trogirske zagore.¹⁶² Također, na natpisima se ne spominju narodi između kojih se vrše razgraničenja, već se samo navodi određena granica područja jednog naselja.¹⁶³ Natpisi bi se tada odnosili na granicu pašnjaka delmatskih Tariota¹⁶⁴, tj. naroda na sjeverozapadnoj strani Hilejskog poluotoka.¹⁶⁵ Točna ubikacija utvrde Tarion dan danas nam nije poznata.¹⁶⁶ Još jedna zajednička točka natpisa je što se oba nalaze uz lokve, koje predstavljaju prirodni izvor vode.¹⁶⁷

Autor E. Catani dovodi u pitanje i nejednakosti spomena Publija Kornelija Dolabele na natpisima.¹⁶⁸ Naime on ne spominjanje Dolabelina namjesništva (*legatus*) na natpisu iz Blizne tumači na dva načina, tj. kao nepotrebno ponavljanje s obzirom da su natpisi udaljeni samo 5 kilometara ili da natpisi ne potječu iz istog vremena, tj. da natpis iz Blizne potječe iz razdoblja Dolabelina namjesništva (14.-20. god. po. Kr.), a natpis iz Bljušćevice potječe iz razdoblja nakon 20. god. po. Kr.¹⁶⁹

3. 2. 6. IVOŠEVCI (*BURNUM*)

Kod logora Jedanaeste legije pronađen je natpis sa spomenom vrijednog djela za kojeg je bio zaslužan Dolabela. Natpis glasi:

AVG PRO P
ECVNDVM FORMAM
DOLABELLIANAM
RESTITVIT¹⁷⁰

Restitucija natpisa: *Aug(usti) pro p[r(aetore)]/[s]ecundum formam/ Dolabellianam/ restituit*

Prema navedenom tekstu može se vidjeti postojanje tzv. *Forma Dolabelliana*. *Forma Dolabelliana* je najstariji katastarski dokument koji je služio za razgraničavanje peregrinskih zajednica i rješavanje sporova u vezi međa, tj. granica između pojedinih zajednica.¹⁷¹ Sudeći

---

¹⁶² I. Babić, 1996., str. 59.

¹⁶³ *Ibid.*, str. 59.

¹⁶⁴ U antičkim izvorima narod Tariota spominje samo Plinije Stariji (*HN* III, 141).

¹⁶⁵ A. Miletić, 2009., str. 7.

¹⁶⁶ I. Babić, 1996., str. 63.

¹⁶⁷ A. Miletić, 2009., str. 8.

¹⁶⁸ E. Catani, 2008., str. 79.

¹⁶⁹ *Ibid.*, str. 79.

¹⁷⁰ S. Mesihović, 2010., str. 14.

¹⁷¹ Miroslav Glavičić, *Organizacija uprave Rimske provincije Dalmacije prema natpisnoj građi*; Katalog izložbe „Klasični Rim na tlu Hrvatske“, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 27.3. – 25.5.2014., str. 44; U buduću koristiti: M. Glavičić, 2014.

po imenu, pretpostavlja se da je ovu katastarsku kartu provincije Dalmacije dao napraviti namjesnik Dolabela. Ne zna se kako je izgledala *Forma Dolabelliana*, ali pomoću ovakvih natpisa zna se da je postojala. Na ovom natpisu se vidi da je nepoznati legat koristio Formu kao podlogu za rješavanje nepoznatog spora. Autor M. Glavičić napominje kako se ovdje radi o ulomku međaša kojemu je porijeklo nepoznato te se danas čuva u lapidariju Arheološkog muzeja u Splitu.¹⁷²

3. 2. 7. KARIN

Na području Karina i Gornjeg Karina pronađena su tri natpisa sa spomenom namjesnika Dolabele.¹⁷³ Prvi natpis glasi:

X·EDICTV·P·COR
NELI·DOLABELE·LEG
PRO·PR·DETERMIN
ATI·FINES·GEMINVS
PRI·POSTERIOR·LEG
VII·INTER·NEDITAS
ET·CORINIENSES
RESTITVTI·IVSSV·A
DVCENI·GEMINI
LEG·AVGVSTI·PR·P
PER·A·RESIVM A
XIMVM·7·LEG XI
C·P·F·PR·POSTER IOR
ET·Q·AEBVTIVM
LIBERALEM·ASTAT
POSTERIORE·LEG
EIVSDEM¹⁷⁴

Restitucija natpisa: *[E]x edictu P(ubli) Cor/ neli Dolabel(la)e leg(ati)/ pro pr(aetore) determin/ ati fines Geminus¹⁷⁵ / pri(nceps) posterior leg(ionis)/ VII inter Neditas/ et*

¹⁷² M. Glavičić, 2014., str. 44.

¹⁷³ J. J. Wilkes, *Boundary stones in Roman Dalmatia*, Arheološki vestnik 25, Ljubljana 1976, 259-260; Uбудuće ću koristiti: J. J. Wilkes, 1974.

¹⁷⁴ *CIL* III, 9973.

Corinienses/ restituti iussu A(uli)/ Duceni Gemini/ leg(ati) Augusti pr(o) p[r(aetore)]/ per A(ulum) Resium [M]a/ ximum (centurionem) leg(ionis) XI/ C(laudiae) P(iae) f(idelis) pr(incipem) posterior(em)/ et Q(uintum) Aebutium/ Liberalem (h)astat(um)/ posteriore leg(iones)/ eiusdem¹⁷⁶

Prijevod: *Po nalogu Publija Kornelija Dolabele, legata u rangju pretora, razgraničio Gemin, zamjenik centuriona Sedme legije, između Nedita i Korinjana. Obnovljeni po zapovijedi Aula Ducenija Gemina, Augustova legata u rangju pretora, po Aulu Resiju Maksimu Jedanaeste legije C.P.F., zamjeniku centuriona i kopljonoši Kvintu Ebuciju Liberalu, iz iste legije.*

Na ovom natpisu se spominju dva razgraničenja između plemena Nedita i Korinjana. Prvo razgraničenje se odvijalo u vrijeme Dolabele, a razgraničenje je izvršio Gaj Titije Gemin. Drugo razgraničenje se odvijalo u doba Aula Ducenija Gemina, a razgraničenje su izvršili Aulo Rezijski Maksim i Kvint Ebucije Liberal. Ovaj međaš bi se prema tome datirao u doba Aula Ducenija Gemina, namjesnika između 63. i 69. god. po. Kr., tj. iz doba vladavine cara Nerona.¹⁷⁷ Spomen imena Dolabele na ovom međašu znači da je razgraničenje provedeno na osnovi (*restituti iussu*) razgraničenja koje se dogodilo u doba namjesništva Dolabele.

Drugi natpis pronađen u Gornjem Karinu (Slika 15), a glasi:

EX
DOL·LEG PR
DET·C·TITVS
GEMINVS·T
LEG·VII·INTE
ASSER ET·C¹⁷⁸

Restitucija teksta: *Ex [decr(eto) P(ublii) Corn(elii)]/ Dol(abellae) leg(ati) pr(o) [pr(aetore)]/ det(erminavit) C(aius) Titius/ Geminus t(?)/ leg(ionis) VII inte[r]/ Asser(iates) et C[or(inienses)]*

¹⁷⁵ Prema Slobodanu Čači i Salmedinu Mesihoviću uz *Geminus* bi se trebalo dodati njegovo puno ime Gaj Titije Gemin koje se spominje na još jednom natpisu iz Gornjeg Karina, a o njemu će biti riječ malo kasnije u ovom radu.

¹⁷⁶ *CIL* III, 9973; D. Tončinić, 2011., str. 116.

¹⁷⁷ Slobodan Čaće, *Aserija u antičkim pisanim izvorima*; ASSERIA, 1, Zadar, 2003., str. 21; Uбудuće ću koristiti: S. Čaće, 2011.

¹⁷⁸ S. Čaće, 2011., str. 15.

Prijevod: *Po odluci Publija Kornelija Dolabele, legata u rangju pretora, razgraničio Gaj Titije Gemin (Cursus honorum je previše oštećen da bi se iščitao), Sedme legije, između Aserijata i Korinijana.*

Na ovom je natpisu vidljivo razgraničenje između plemena Aserijata i Korinijana, u vrijeme namjesnika Dolabele pod izvršnom rukom Gaja Ticija Gemina. Prema tome natpis se datira u doba Dolabelina namjesništva. Ime Korinijana je dovedeno u vezu s gradom Korinijem (današnjim Karinom), a Aserija je bilo liburnsko i rimsko naselje kod Podgrađa, nedaleko od Benkovca. Na osnovi ovog teksta je vidljivo da je u doba Dolabele došlo do još jednog razgraničenja među plemenima, tako da se u području Gornjeg Karina odvijalo razgraničenje između Aserijata i Korinijana te Nedita i Korinijana.

Treći natpis sa spomenom Dolabele pronađen je u okolici Karina, uzidan u privatnu kuću. (Slika 16) Natpis glasi:

X·DEC
CORNE
LABELLE
FINIS·INT
[-----]¹⁷⁹

Restitucija natpisa: *[E]x dec[reto]/ [P(ublii)] Corne[li]/ [Do]labell(a)e [leg(ati) pro pr(aetore)]/ finis int[er----]/[-----]*

Prijevod: *Po nalogu Publija Kornelija Dolabele, legata u rangju pretora, postavljena je granica između [-----].*

Ovdje se radi o poprilično derutnom natpisu tako da se ne može sa sigurnošću tvrditi između koja dva plemena je došlo do razgraničenja. S. Mesihović tvrdi na temelju lokacije pronalaska natpisa da bi se ovdje moglo raditi o razgraničenju između Nedita i Korinijana.¹⁸⁰ J. J. Wilkes također navodi mogućnost razgraničenja s Neditima, ali ne navodi drugu zajednicu.¹⁸¹ Zbog oštećenja natpisa o tome se može samo nagađati, ali jedno je sigurno, a to je da je namjesnik Dolabela naložio razgraničenje još jednog spora, tj. granice između dvije peregrinske zajednice na teritoriju provincije Dalmacije.

¹⁷⁹ S. Čače, 2011., str. 18.

¹⁸⁰ S. Mesihović, 2010., str. 18.

¹⁸¹ J. J. Wilkes, 1974., str. 259.

3. 2. 8. ZADAR (IADER)

U Zadru se nalazi jedan natpis sa spomenom namjesnika Dolabele. (Slika 17) Natpis prema CIL III, 2908 glasi:

TI·CAESAR·DIVI·AVG·F
AVGVSTVS·IMP·PONTIF·MAX
TRIB·POTEST·XX·COS·III
LEG·VII LEG·XI
P·CORNELIO·DOLABELLA
LEG·PRO·PR

Restitucija natpisa: *Ti(berius) Caesar divi Aug(usti) f(ilius)/ Augustus imp(erator) pontif(ex) max(imus)/ trib(unicia) potest(ate) XX co(n)s(ul) III/ leg(io) VII leg(io) XI/ P(ublio) Cornelio Dolabella/ leg(ato) pro pr(aetore)*¹⁸²

Prijevod: *Tiberije Cezar, božanskog Augusta sin, August, imperator, vrhovni svećenik, pučki tribun 20 puta, konzul 3 puta, Sedma i Jedanaesta legija, Publiju Korneliju Dolabeli, legatu u rang u pretora.*

Natpis se datira u 18/19. god. po. Kr. prema Tiberijevom obnašanju pučkog tribunata i konzulata koji se spominju na natpisu. Ovdje se najvjerojatnije radi o nekim graditeljskim pothvatima na području Zadra, koje su obnašale Sedma i Jedanaesta legija pod vodstvom Dolabele.

3. 2. 9. JABLANAC

Natpis pronađen u Jablancu kod Senja pripada skupini međaških natpisa. (Slika 18) Tijekom godina kameni blok je bio dosta oštećivan tako da izvorni natpis nije ostao netaknut, ali danas je vidljiv sljedeći dio teksta:

EX·DEC/
P·COR NEL/
DOLLABELAE
LEG PRO PRA/
[-----]

---

¹⁸² D. Tončinić, 2011., str. 116.

Restitucija natpisa: *Ex dec[r(eto)]/ P(ubli) Corneli[i]/ Do{l}label(l)ae/ leg(ati) pr(o) pra[et(ore)]/ [-----]/ int(er) Beg(i)os et Ortopli[n(os)]*¹⁸⁴

Prijevod: *Odlukom Publija Kornelija Dolabele, legata u rangju pretora. [-----], između Bega i Ortoplina.*

Ovdje se radi o međaškom, tj. terminacijskom natpisu kojim namjesnik Dolabela regulira granicu između dvaju plemena, Bega i Ortoplina. Ortoplini su bili stanovnici *Ortope*, najvjerojatnije jednog liburnskog grada koji se najčešće locira u blizini grada Stinice u podvelebitskom primorju.¹⁸⁵ Begi su zapravo *Vegi* koje spominje Plinije Stariji, a pretpostavlja se da se nalaze u blizini grada Karlobaga.¹⁸⁶

Natpis se datira u godine namjesništva Dolabele. Budući da u četvrtom redu nije sigurno čitanje dijela PRA, tj. zbog jake oštećenosti pretpostavlja se da bi taj dio mogao biti odvojen kao PR i A te bi onda čitanje glasil: *pr(aetore) A[ug(usti)]*.¹⁸⁷ Ako se ovo čitanje uzme kao točno onda se ovaj natpis datira u sam početak namjesništva Dolabele u provinciji Dalmaciji, tj. u 14. god. po. Kr.

Natpis iz Jablanca je najsjevernije pronađen natpis, gledano iz perspektive provincije Dalmacije, sa spomenom namjesnika Publija Kornelija Dolabele.

3. 3. AFRIKA

Nakon završetka namjesničke službe u provinciji Dalmaciji, Publije Kornelije Dolabela vratio se u Rim gdje je sudjelovao u nekoliko senatskih rasprava. No već je 23. god. po. Kr. ponovno dobio namjesničku čast, ovaj put u senatskoj provinciji Africi (*Africa Proconsularis*).¹⁸⁸ Za razliku od Dalmacije, koja je bila više-manje pacificirana provincija, Dolabelu je u Africi dočekao rat. Naime, u Africi je od 17. god. po. Kr. trajao rat protiv Numidanina Takfarinata.¹⁸⁹ Takfarinat je započeo svoju službu kao vojnik u pomoćnim

¹⁸³ Duje Rendić-Miočević, *Novi Dolabelin „Terminacijski“ natpis iz okolice Jablanca*; Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu, Vol.3 No.1, 1969., str. 66; U buduću će koristiti: D. Rendić-Miočević, 1969.

¹⁸⁴ J. J. Wilkes, 1974., str. 258.

¹⁸⁵ D. Rendić-Miočević, 1969., str. 69.

¹⁸⁶ *Ibid.*, str. 70.

¹⁸⁷ *Ibid.*, str. 68.

¹⁸⁸ D. Rendić-Miočević, 1964., str. 338; S. Mesihović, 2010., str. 21.

¹⁸⁹ *Tac. Ann.* II, 52.

četama rimske vojske u Africi, ali ubrzo je postao bjegunac koji je počeo pljačkati i skupljati razbojнике i skitnice koje je kasnije pretvorio u vlastitu vojsku.¹⁹⁰

Kada je Dolabela došao kao prokonzul na vlast u Afriku, situacija je bila dosta kritična. Takfarinat je harao već duže godina Afrikom, a Tiberije je odlučio premjestiti Devetu legiju (*legio IX Hispana*) iz Afrike natrag u Panoniju.¹⁹¹ No bez obzira na loše okolnosti i manjak legije, Publije Kornelije Dolabela je 24. god. po. Kr. uz pomoć tamošnjeg kralja Ptolemeja pobijedio i ubio Takfarinata, zarobio njegova sina i dovršio sedam godina dugi pustinjski rat.¹⁹² Dolabela je u Africi obnašao funkciju prokonzula od 23. do 24. god. po. Kr., a prije njega je prokonzul Afrike bio Kvint Junije Blez koji je prije Afrike bio namjesnik Panonije.¹⁹³ Nakon pobjede, Dolabela je od Tiberija zatražio trijumf koji su prijašnji namjesnici Afrike dobili zahvaljujući ovom ratu, no kako prenosi Tacit, Tiberije je odbio Dolabelin zahtjev za trijumfalna znamenja iz obzira prema Sejanu, tj. da se ne okalja slava Sejanova ujaka Bleza koji je vršio namjesništvo u Africi netom prije Dolabele.¹⁹⁴

U Africi se nalazi više natpisa koji svjedoče o Takfarinativim pustošenjima, no u gradu *Leptis Magna* pronađen je jedan počasni natpis koji je Dolabela podigao u čast Uzvišenoj Viktoriji nakon što mu je odbijeno davanje počasti poradi pobjede nad Takfarinatom.¹⁹⁵ Prema Duji Rendiću-Miočeviću restitucija natpisa glasi: *Victoriae/ [A]u[gu]stae/ P(ublius) Cornelius/ Dolabella, co(n)s(ul)/ (septem)vir ep[ul(onum)], so[da]li[s] [Ti]t[iens(is)] pro-/ co(n)s(ul), occiso T[acfa]/rinatē p[ro]s[uit]*¹⁹⁶ Prijevod: *Uzvišenoj Viktoriji, Publije Kornelije Dolabela, konzul, septemvirepulon, član Ticijskog društva, prokonzul koji je zaslužan za ubojstvo Takfarinata.*

Ovaj natpis se može dovesti u vezu s natpisom iz Cavtata (*CIL* III, 1741) jer spominje isti *cursus honorum*. Oba natpisa spominju Dolabelu kao člana kolegija sedmorice epulona i člana Ticijskog društva. Epuloni su bili kolegij rimskih svećenika koji je bio zadužen za organiziranje gozbi i javnih banketa za vrijeme festivala i igara, a *Titienses* su bili ugledno svećeničko bratstvo koje je po tradiciji osnovao sabinsko-rimski kralj Tit Tacije.¹⁹⁷ Bez obzira što oba natpisa spominju isti *cursus honorum*, natpis iz Cavtata se datira između 14. i 20. god. po. Kr., a natpis iz grada *Leptis Magna* datiran je u 24. god. po. Kr.

---

¹⁹⁰ *Tac. Ann.* II, 52.

¹⁹¹ *Tac. Ann.* IV, 23.

¹⁹² *Tac. Ann.* IV, 23-25.

¹⁹³ D. Rendić-Miočević, 1964., str. 339.

¹⁹⁴ *Tac. Ann.* IV, 26

¹⁹⁵ D. Rendić-Miočević, 1964., str. 338.

¹⁹⁶ *Ibid.*, str. 338.

¹⁹⁷ *RE* 1923, 1552-1553; *RE* 1937, 1538.

Nakon što je završio službu prokonzula Afrike, Publije Kornelije Dolabela se vratio u Rim gdje se spominje da je 27. god. po. Kr. učestvovao u još jednoj senatorskoj, tj. sudbenoj raspravi.¹⁹⁸

3. 4. *CURSUS HONORUM*

Publije Kornelije Dolabela, rođen je oko 24. god. pr. Kr., kao sin Publija Kornelija Dolabele, konzula iz 35. god. pr. Kr. i Kvinktilije.¹⁹⁹ Pretpostavlja se da je njegov djed bio Publije Kornelije Dolabela, pretor iz 69. god. pr. Kr.²⁰⁰ Publije je bio rodom patricij, a prvi puta se spominje 10. god. po. Kr. kada postaje konzul.²⁰¹ Kakav je bio njegov slijed časti prije 10. god. po. Kr. nije nam poznato. Činjenica da je 10. god. po. Kr. postao konzul svjedoči da je bio rodom iz bogate patricijske obitelji te da je rođen prije malo više od 33 godine, jer konzulom nitko nije mogao postati prije navršene 33. godine života.²⁰²

Prvi natpis sa spomenom Dolabele potječe s trijumfnog luka koji se nalazi na rimskom brežuljku Celiju. (Slika 19) Natpis glasi:

P·CORNELIVS·P·F·DOLABELLA
C·IVNIVS·C·F·SILANVS·FLAMEN·MARTIAL COS
EX·S·C
FACIVNDVM·CVRAVERVNT·IDEMQVE·PROBAVERVNT²⁰³

Prema ovom natpisu, ova je građevina dobila ime Slavoluk Dolabele i Silana, koji su 10. god. po. Kr. zajedno obnašali konzulsku dužnost. Slavoluk je napravljen od travertina, bez ukrasa, a pretpostavlja se da je korišten kao potporni ogranak za Neronov akvedukt, tj. *aqua Claudia*.²⁰⁴

Sljedeća funkcija koju obnaša je namjesništvo u provinciji Dalmaciji od 14. do 20. god. po. Kr. U tom se razdoblju Dolabela oslovljava kao *legatus Augusti pro praetore*. Legat u rangju pretora je imao propretorske ovlasti, tj. car ga je imenovao kao svog opunomoćenog

---

¹⁹⁸ Tac. Ann. IV, 66.

¹⁹⁹ P. Tansey, 2000., str. 270.

²⁰⁰ Ibid., str. 270.

²⁰¹ W. Smith, 1867., str. 1059.

²⁰² R. Matijašić, 2002., str. 118.

²⁰³ CIL IV, 1384.

²⁰⁴ AmandaClaridge, Rome – An Oxford Archaeological Guide; Oxford university press, Oxford, 1998., str. 312.

zamjenika.²⁰⁵ U razdoblju kada Dolabela obnaša namjesništvo u provinciji Dalmaciji, njegova postignuća se mogu pratiti po natpisima diljem Dalmacije.

Prema natpisu iz Cavtata (*Epidaur*), Dolabela se navodi kao legat u rangi pretora, ali i septemvir epulon te član Titijuskog društva.²⁰⁶ Epuloni su bili kolegij od sedam rimskih svećenika koji je bio zdaužen za organiziranje gozbi i javnih banketa za vrijeme festivala i igara, a *Titienses* su bili ugledno svećeničko bratstvo koje je po tradiciji osnovao sabinsko-rimski kralj Tit Tacije.²⁰⁷

Na natpisima se spominje da je uz pomoć Šeste dobrovoljačke kohorte zaslužan za neki građevinski pothvat.²⁰⁸ Također u Jaderu Dolabela uz pomoć Sedme i Jedanaeste legije obavlja neke građevinske pothvate.²⁰⁹ U Naroni, Dolabela podiže natpis u čast nedavno preminulom Augustu koji ga je postavio za namjesnika Dalmacije.²¹⁰ U Saloni je Dolabela zaslužan za izgradnju pet cestovnih pravaca u dužini preko 400 rimskih milja (oko 580 kilometara) od strane Sedme i Jedanaeste legije.²¹¹ To su bile ceste:

1. Cesta iz Salone u Servitij (*a colonia Salonitana ad fines provinciae Illyrici*)
2. Gabinijeva cesta iz Salone u Andetriju (*via Gabiniana ab Salonis Andetrium*)
3. Cesta iz Salone u utvrdu Hed (*ad Hedum castellum Daesitiatium*)
4. Cesta iz Salone do rijeke Bosne (*ad Bathinum flumen*)
5. Cesta iz Salone do planine Ulcira (*ad imum montem Ditionum Ulcirum*)

S još jednog natpisa²¹² iz Salone se čita da je Dolabela u Saloni obnašao funkciju kvinkvenala, tj. petogodišnjeg prefekta. To je zapravo bila počasna pozicija koju su obnašali članovi carske obitelji ili viši časnici Carstva.²¹³ U Karinu i okolici, pronađena su tri natpisa koja prikazuju Dolabelu kako rješava granične probleme među lokalnim stanovništvom.²¹⁴ Na prvom natpisu rješava granice između Nedita i Korinijana²¹⁵, na drugom između Aserijata i Korinijana²¹⁶, a treći je dosta derutan pa se sa sigurnošću ne može reći između kojih zajednica se odvija razgraničenje, ali se pretpostavlja da su jedana od zajednica Nediti²¹⁷. Osim u Karinu,

---

²⁰⁵ R. Matijašić, 2002., str. 119.

²⁰⁶ S. Mesihović, 2010., str. 13; G. Novak, 1965., str. 108; D. Rendić-Miočević, 1964., str. 341; CIL III, 1741.

²⁰⁷ RE 1923, 1552-1553; RE 1937, 1538.

²⁰⁸ M. Glavičić, 2008., str. 48; D. Rendić-Miočević, 1964., str. 341.

²⁰⁹ S. Mesihović, 2010., str. 18.

²¹⁰ E. Marin, 2001., str. 12.

²¹¹ I. Bojanovski, 1974., str. 245.

²¹² CIL III, 14712.

²¹³ A. Jagenteufel, 1958., str. 16.

²¹⁴ J. J. Wilkes, 1974., str. 258-260.

²¹⁵ CIL III, 9973.

²¹⁶ S. Mesihović, 2010., str. 17.

²¹⁷ J. J. Wilkes, 1974., str. 259.

Dolabela i u Jablancu rješava granične probleme, ali između Bega i Ortoplina.²¹⁸ Prema natpisu iz Burna je poznato da je Dolabela zaslužan za izradu *Forma Dolabelliana*, tj. najstarijeg katastarskog dokumenta koji je služio za razgraničavanje plemena i rješavanje sporova u vezi međa, tj. granica između pojedinih zajednica.²¹⁹

Nakon završene službe u provinciji Dalmaciji, Dolabela se vratio u Rim, gdje se već sljedeće, 21. god. po. Kr. spominje kao učesnik u senatskim raspravama. Tako Tacit spominje da je nakon Tiberijeve pobjede u Galiji 21. god. po. Kr., Dolabela predložio u senatu da Tiberije uđe u Rim uz ovacije, što su drugi odbili.²²⁰ Naredne godine je Dolabela sudjelovao u suđenju Gaju Silanu za iznuđivanje u provincijama.²²¹ Prema Tacitu i u ovoj je raspravi Dolabela završio na oprečnoj strani većinskog mišljenja.²²²

Publije Kornelije Dolabela 23. god. po. Kr. ponovno dobija namjesničku službu, ovaj put u nemirnoj provinciji Africi (*Africa Proconsularis*).²²³ Namjesništvo obnaša samo do 24. god. po. Kr., ali u tom kratkom vremenu je zaslužan za pobjedu nad Numidaninom Takfarinatom, koji je u Africi ratovao s prijašnjim namjesnicima od 17. god. po. Kr.²²⁴ Nakon pobjede, Dolabela je od Tiberija zatražio trijumf koji su prijašnji namjesnici Afrike dobili zahvaljujući ovom ratu, no kako prenosi Tacit, Tiberije je odbio Dolabelin zahtjev za znamenjima trijumfa iz obzira prema Sejanu, tj. da ne potamni slava Sejanova ujaka Bleza koji je obnašao namjesništvo u Africi netom prije Dolabele.²²⁵ U Africi su isto tako pronađeni natpisi koji spominju Dolabelu kao legata u rangi pretora provincije Afrike, te septemviraepulona i člana Titijuskog društva.²²⁶

Nakon što je završio službu prokonzula Afrike, Publije Kornelije Dolabela vratio se u Rim gdje se spominje da je 27. god. po. Kr. učestvovao u još jednoj senatorskoj, tj. sudbenoj raspravi.²²⁷ Nakon ovoga ne zna se gotovo ništa o njegovom životu. Sve što se zna je da je Dolabela imao kćer Korneliju Dolabelinu i sina Publija Kornelija Dolabelu koji je 55. ili 56. god. po. Kr. postao konzul, a žena mu je bila u rodu s carem Galbom.²²⁸

Osim njegovih zasluga, zahvaljujući Korneliju Tacitu i Gaju Veleju Paterkulu ostala nam je i slika o tome kakva je osoba bio Publije Kornelije Dolabela. Zahvaljujući dvama

²¹⁸ D. Rendić-Miočević, 1969., str. 66; J. J. Wilkes, 1974., str. 258.

²¹⁹ M. Glavičić, 2014., str. 44.

²²⁰ Tac. Ann. III, 47.

²²¹ Tac. Ann. III, 69.

²²² Tac. Ann. III, 69.

²²³ D. Rendić-Miočević, 1964., str. 338; S. Mesihović, 2010., str. 21.

²²⁴ Tac. Ann. II, 52.

²²⁵ Tac. Ann. IV, 26.

²²⁶ D. Rendić-Miočević, 1964., str. 338.

²²⁷ Tac. Ann. IV, 66.

²²⁸ P. Tansey, 2000., str. 271.

dosta različitim piscima, slika je isto tako oprečna. Gaj Velej Paterkul predstavlja Dolabelu kao muža najplemenitije jednostavnosti (*vir simplicitatis generosissimae*)²²⁹, dok ga Kornelije Tacit opisuje kao osobu koja pretjerano laska caru Tiberiju²³⁰.

---

²²⁹ *Vell.* II, CXXV.

²³⁰ *Tac. Ann.* III, 47 i 69.

4. ZAKLJUČAK

Publije Kornelije Dolabela najznačajniji je namjesnik provincije Dalmacije u doba Rimskog Carstva. Iako je svoju namjesničku dužnost na području Dalmacije obnašao nepunih sedam godina, Dolabela je postavio temelje za širenje Rimskog Carstva na ovom području, ali i za razvoj same provincije.

U literarnim izvorima Publije Kornelije Dolabela nije bio previše razvikana ličnost, ali natpisi pronađeni na području Dalmacije i Afrike pokazuju njegov značaj koji je očito izgubljen u povijesnim izvorima.

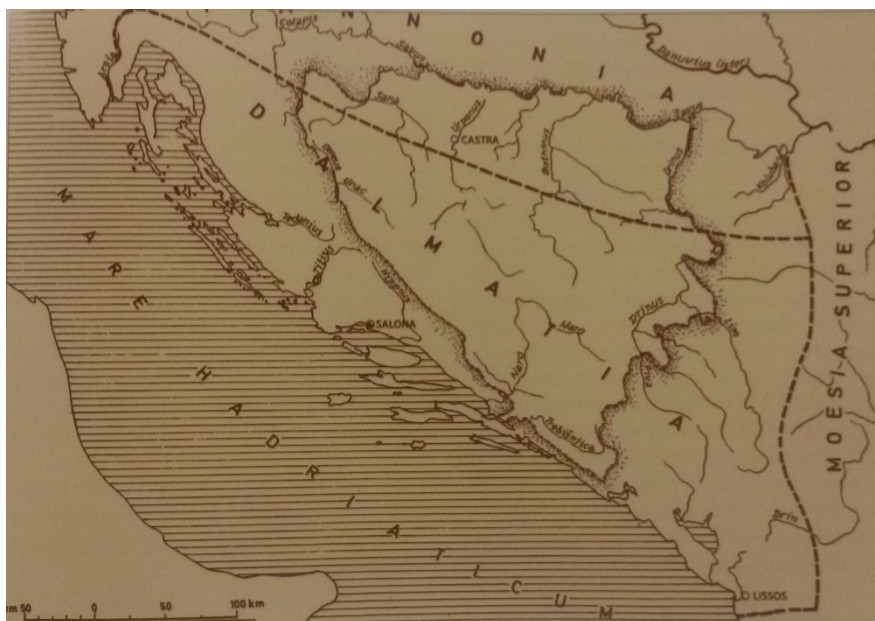
U svom kratkom djelovanju u provinciji Dalmaciji, Publije Kornelije Dolabela je zaslužan za izgradnju cestovne mreže koja je postala temelj za daljnju izgradnju cesta, ali je i dan danas u funkciji na određenim prostorima Dalmacije. Zaslužan je za cestovnu mrežu u dužini preko 580 kilometara, koja je povezala nepristupačne djelove s ostatkom provincije. Rješavao je razne nesuglasice među granicama lokalnih zajednica te je napravio prvu katastarsku kartu provincije Dalmacije, tzv. *Forma Dolabelliana*. Zaslužan je za građevinske popravke u mnogim dalmatinskim gradovima te je među lokalnim narodom širio carski kult. Najvjerojatnije je zaslužan za još mnogo toga što nam je izgubljeno zbog nedovoljne arheološke istraženosti na velikom području Dalmacije, ali i same Hrvatske. Znamo samo ono što nam je ostalo sačuvano u skromnim epigrafskim natpisima i povijesnim izvorima.

Popularnost Publija Kornelija Dolabele možemo još vidjeti u narodnoj predaji koja se očuvala do dan danas na određenim područjima Dalmacije. Tako u Cavtatu postoji legenda koja spominje Dolabelu kao kralja od Epidaura koji je imao kćerku Cavtislavu, prema kojoj je kasnije Cavtat dobio ime.²³¹

---

²³¹ Maja Bošković-Stulli, *O usmenoj tradiciji i o životu*; Konzor, Zagreb, 1999., str. 122.

5. ILUSTRACIJE

Slika 1. Prikaz granica provincije Dalmacije

Slika 2. Natpis iz Cavtata, zbirka Baltazara Bogišića

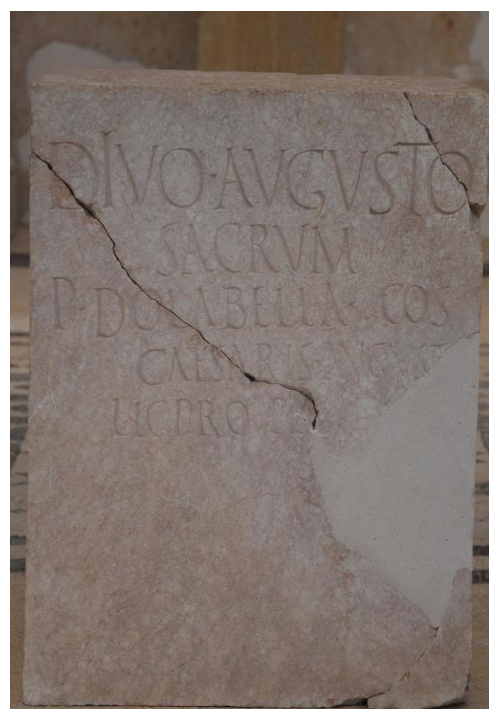

Slika 3. Natpis iz Cavtata, zbirka Baltazara Bogišića

Slika 4. Natpis iz Narone u trenutku pronalaska

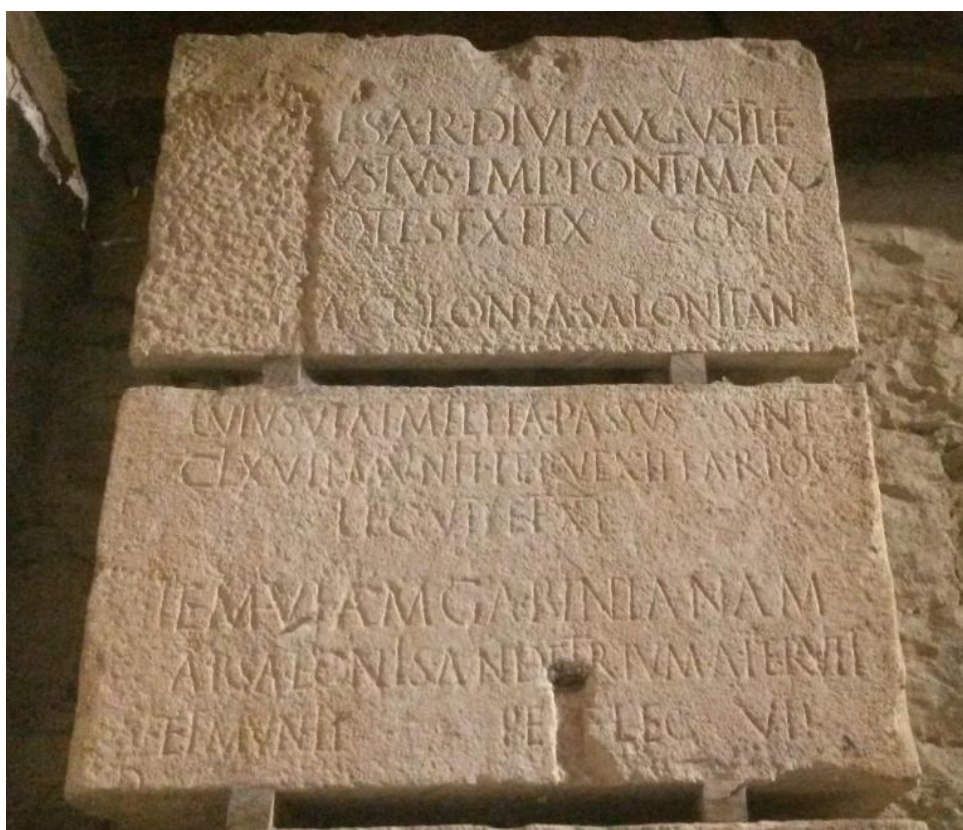

Slika 5. Rekonstruirani natpis iz Narone

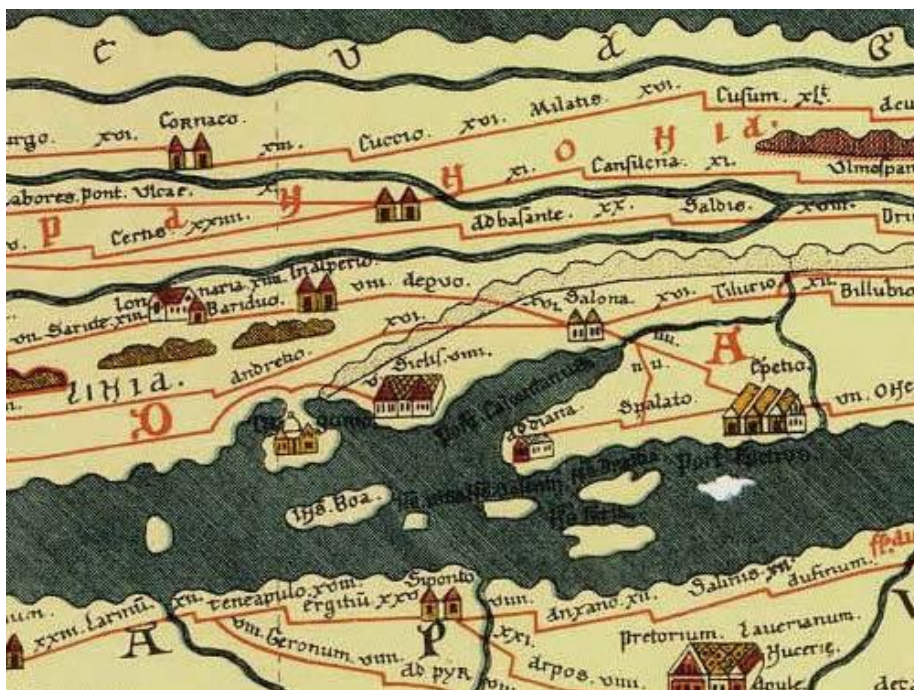

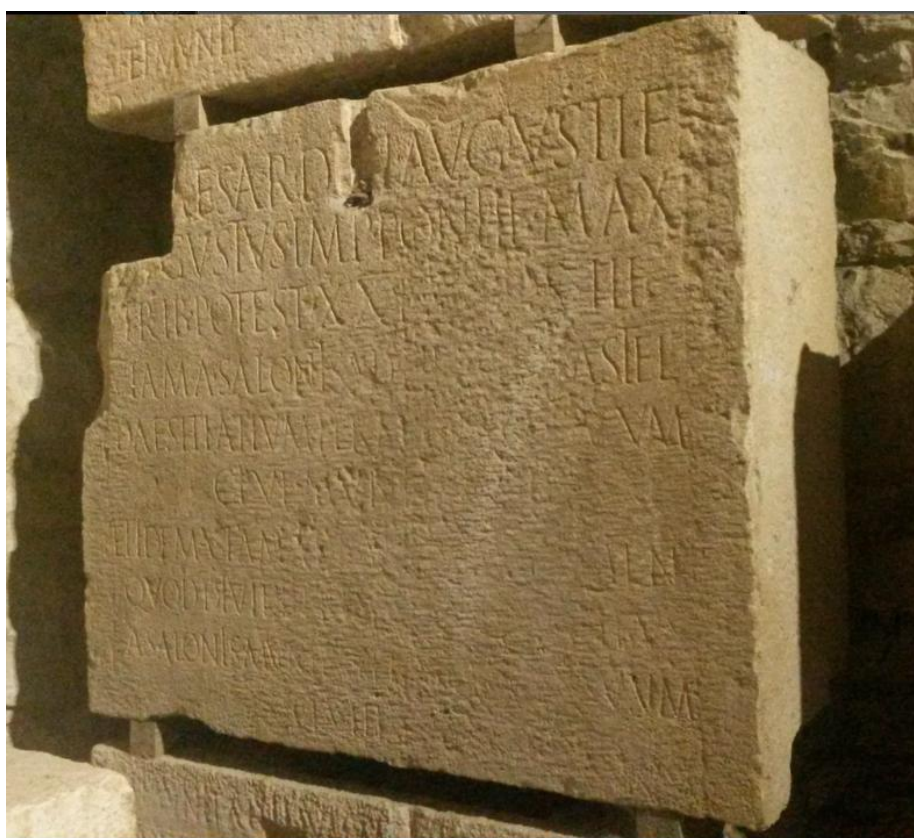
Slika 6. Natpis Druza Cezara Mlađeg iz Ise, Arheološki muzej Split

Slika 7. Prva i druga ploča od tzv. Solinskih natpisa, Arheološki muzej Split

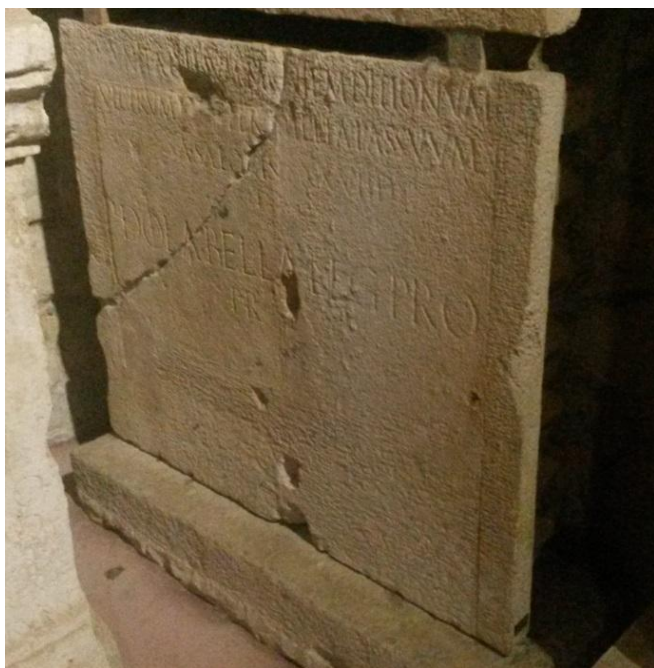

Slika 8. Izvadak iz Tabule Peutingeriane sa prikazom Salone

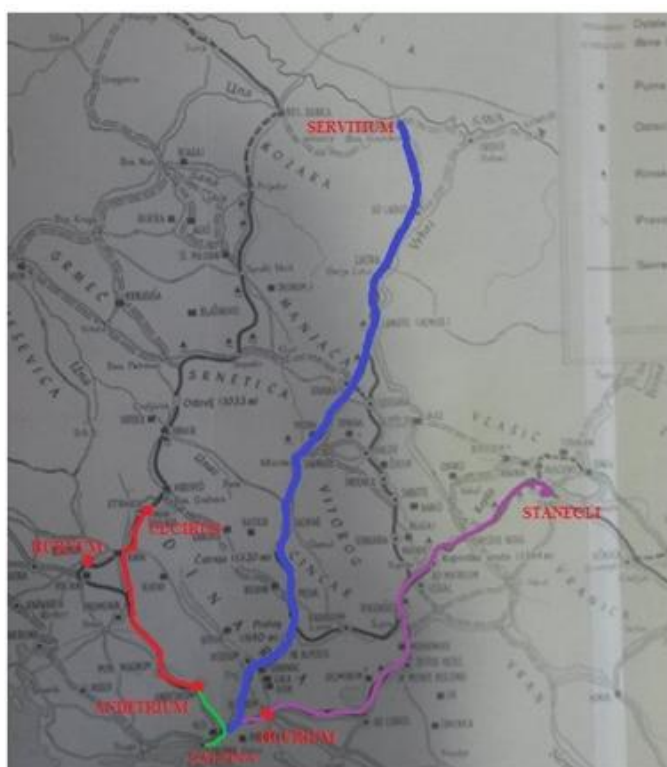

Slika 9. Treća ploča od tzv. Solinskih natpisa, Arheološki muzej Split

Slika 10. Četvrta ploča od tzv. Solinskih natpisa, Arheološki muzej Split

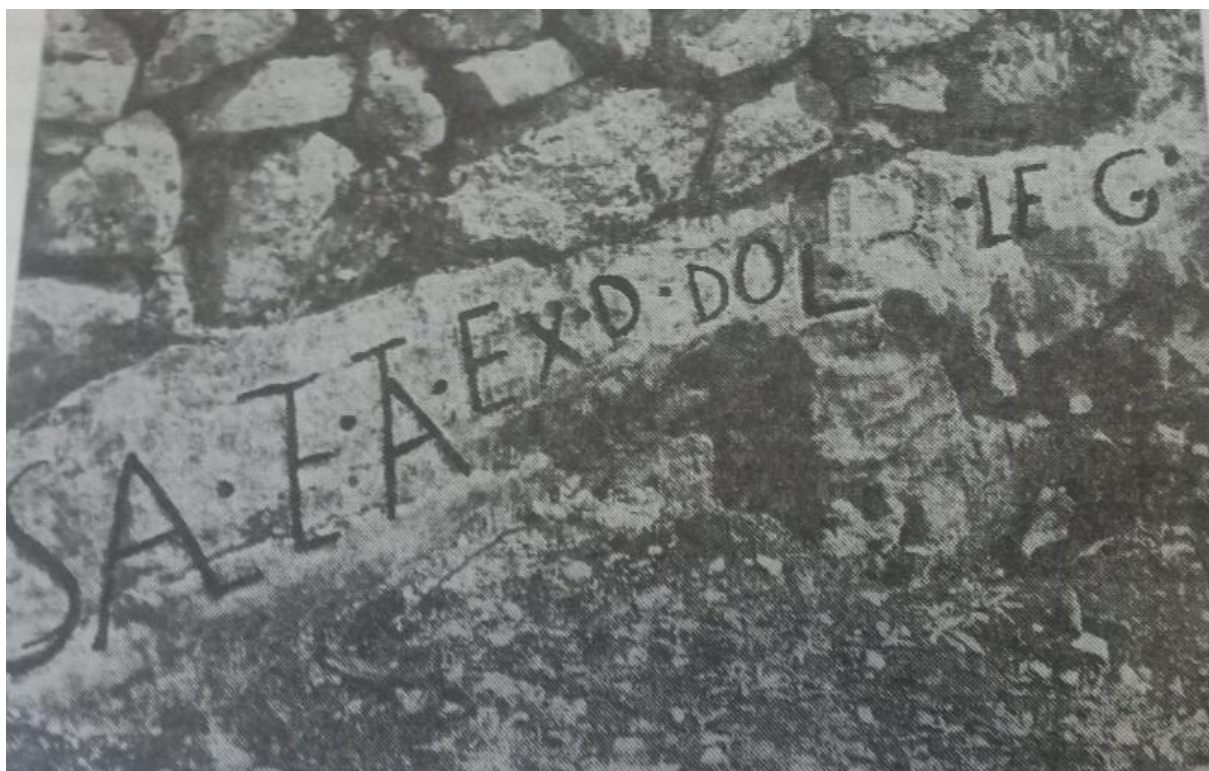

1. *A colonia Salonitana ad fines provinciae Illyrici* (cesta iz Salone u Servitij)
2. *Via Gabiniana ab Salonis Andetrium* (Gabinijeva cesta iz Salone u Andetriju)
3. *Ad Hedum castellum Daesitiatum* (cesta iz Salone u utvrdu Hed)
4. *Ad Bathinum flumen* (cesta iz Salone do rijeke Bosne)
5. *Ad inum montem Ditionum Ulcirum* (cesta iz Salone do planine Ulcira)

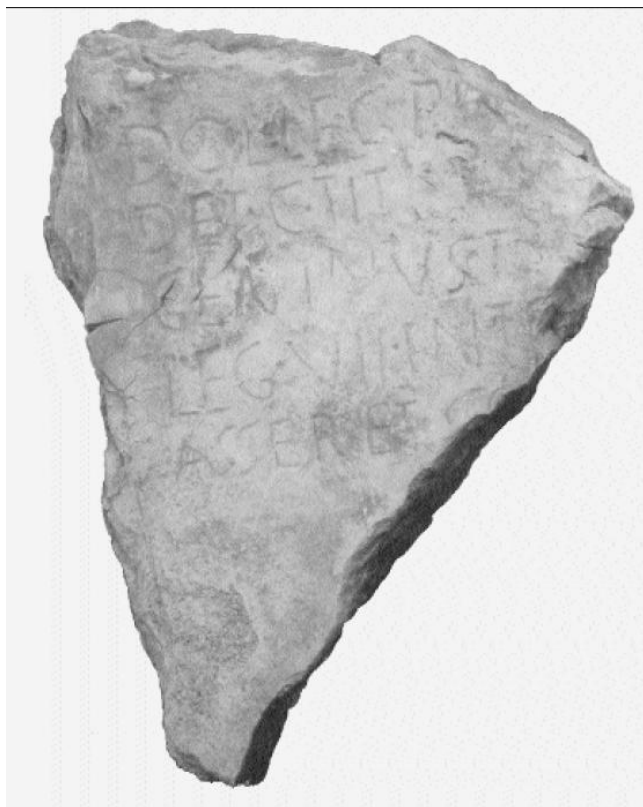
Slika 11. Prikaz 5 cestovnih pravaca sa Solinskih natpisa

Slika. 14. Terminacijski natpis sa spomenom Dolabele nedaleko od sela Blizna Gornja

Slika 15. Natpis iz Gornjeg Karina, nije poznato gdje se danas nalazi

Slika 16. Rekonstrukcija terminacijskog natpisa iz Karina

Slika 17. Natpis iz Zadra

Slika 18. Natpis iz Jablanca

Slika 19. Crtež Dolabelinog slavloluka u Rimu, Luigi Rossini – 1821. godina

6. IZVORI ILUSTRACIJA

Slika 1. Mirjana Sanader, *Dalmatia. Einerömische Provinzan der Adria*, Mainz am Rhein : Philippv von Zabern, 2009., str. 11, sl. 3

Slika 2. Miroslav Glavičić; *Epigrafska baština rimskodobnog Epidaura*; *Archaeologia Adriatica* 11, 2008., str. 46, sl. 1

Slika 3. Miroslav Glavičić; *Epigrafska baština rimskodobnog Epidaura*; *Archaeologia Adriatica* 11, 2008., str. 47, sl. 2

Slika 4. <http://www.ashmolean.org/ash/exhibitions/images/18-med.jpg> (19.02.2015.)

Slika 5. Ivana Jadrić i Željko Miletić, *Liburnski carski kult*; *Archaeologia Adriatica*, Vol.2 No.1 Svibanj 2009., str. 86, sl. 7

Slika 6. Ivana Jadrić i Željko Miletić, *Liburnski carski kult*; *Archaeologia Adriatica*, Vol.2 No.1 Svibanj 2009., str. 87, sl. 8

Slika 7. Foto: J. Beželj

Slika 8. <http://www.ashmolean.org/ash/exhibitions/images/18-med.jpg> (19.02.2015.)

Slika 9. Foto: J. Beželj

Slika 10. Foto: J. Beželj

Slika 11. Ivo Bojanovski, *Dolabelin sistem cesta u Rimskoj provinciji Dalmaciji = (Dolabellae system a viarum in Provincia Romana Dalmatia)*; Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1974., karta 5 (**sa nadodanim pravcima**)

Slika 12. Alen Miletić, *Saltus Tariotarum; Opuscula Archaeologica*, Radovi Arheološkog zavoda, Vol. 32 No. 1, 2009., str. 8, sl. 1

Slika 13. Ivo Babić, *Dva međašna natpisa namjesnika Publija Kornelija Dolabele iz Trogirske zagore*; u: ARR 12, Zagreb 1996., str. 60, sl. 4

Slika 14. Miroslav Glavičić, *Salonitanski magistrati L. Anicius L. f. Paetinas i L. Anicius C. f. Paetinas*, *Histriaantiqua* 18/1, Pula 2009., str. 426

Slika 15. Slobodan Čače, *Aserija u antičkim pisanim izvorima*; ASSERIA 1, Zadar, 2003., str. 20, Natpis 1.

Slika 16. J. J. Wilkes, *Boundarystones in Roman Dalmatia*, Arheološki vestnik 25, Ljubljana 1976., str. 259

Slika 17. Salmedin Mesihović, *Proconsules, Legati et Praesides-Rimski namjesnici Ilirika, Gornjeg Ilirika i Dalmacije*; Filozofski fakultet, Sarajevo, 2014., str. 74, sl. 3.4.9.

Slika 18. Duje Rendić-Miočević, *Novi Dolabelin „Terminacijski“ natpis iz okolice Jablanca*; Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu, Vol.3 No.1 Svibanj 1969., TABLA II

Slika 19. <http://images.onlinegalleries.com/gfx/127952.jpg> (19.02.2015.)

7. BIBLIOGRAFIJA

7. 1. KRATICE

ARR	Arheološki radovi i rasprave
CIL	<i>Corpus inscriptionum Latinarum</i> , Berlin
HAD	Hrvatsko arheološko društvo, Metković
HZ	Historijski zbornik, Zagreb
RE	<i>Die Realencyclopädie der klassischen Altertum swissenschaft</i> , Stuttgart
VAHD	Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, Split
VAPD	Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku, Split

7. 2. IZVORI

1. Tit Livije, Rimska povijest: <http://mcadams.posc.mu.edu/txt/ah/livy/livy41.html> (21.02.2015.)
2. Gaj Velej Paterkul ; preveo i bilješkama popratio Josip Miklić; *Rimska povijest*, Zagreb, 2006.
3. Plinije Stariji ; preveo i bilješkama popratio Uroš Pasini; Zemljopis starog svijeta = *Naturalis historia : III, IV, V i VI knjiga*; Split : Književni krug, 2004 (str. 47-49)
4. Tacit ; preveo i bilješkama popratio Josip Miklić; *Anali*; Matica Hrvatska, Zagreb, 2006.

7. 3. LITERATURA

1. Ivo Babić, *Dva međašna natpisa namjesnika Publija Kornelija Dolabele iz Trogirske zagore*; u: ARR 12, Zagreb 1996., 57-70.

2. Ivo Babić, *Zapažanja o zvoniku splitske katedrale*, VAPD 100, Split 2007., 145-170.
3. Vlasta Begović i Ivančica Schrunk, *Rimske vile Istre i Dalmacije, II. dio: tipologija vila*; Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu, Vol.20 No.1, Lipanj 2003., 95-112.
4. Bruno Bijadija, *Roman religion and cults in Epidaurum*; Archaeologia Adriatica, Vol.6 No.1 (Prosinac) 2012., 67-86.
5. Siniša Bilić-Dujmušić, *Bitka kod Krka godine 49. pr. Kr.*; u: Zbornik II. međunarodnog arheološkog kolokvija, Crikvenica, 28.-29. Listopada 2011., 107-127
6. Siniša Bilić-Dujmušić, *Taciti... miraculacursus, Luc., PharS. 4,425*; Histria antiqua, Vol.21 No.21 Kolovoz 2012., 105-112
7. Ivo Bojanovski, *Dolabelin sistem cesta u Rimskoj provinciji Dalmaciji = (Dolabellae system a viarum in Provincia Romana Dalmatia)*; Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1974.
8. Ivo Bojanovski, *Ad CIL III, 1741, Obod kod Cavtata (Epidaurum), Arheološka istraživanja u Dubrovniku i dubrovačkom području*, znanstveni skup, Dubrovnik, 1-4. X. 1984.
9. Maja Bošković-Stulli, *O usmenoj tradiciji i o životu*; Konzor, Zagreb, 1999.
10. Enzo Catani, *Arheološko-povijesne bilješke o castellum Tariona u rimsko doba*; Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, Vol. 1 No. 101, 2008., 75-86.
11. Amanda Claridge, *Rome – An Oxford Archaeological Guide*; Oxford university press, Oxford, 1998.
12. CIL XVII/4 230-572, De Gruyter, *Tabulae Dolabellae*; 2012.
13. Slobodan Čače, *Aserija u antičkim pisanim izvorima*; ASSERIA 1, Zadar, 2003., 7-36.
14. Slobodan Čače, *Discripti in decurias (Plin. Nat. hist. 3, 142-143) - uređenje osvojenih područja pod Augustom*, u: Scripta Branimiro Gabričević dicata, Trilj 2011., 57-81.
15. Aleksandra Faber, *Prilog topografiji ilirsko-rimskog Epidaura*, Opuscula archaeologica 6, Zagreb 1966., 25-38.
16. Miroslav Glavičić, *Epigrafska baština rimskodobnog Epidaura*; Archaeologia Adriatica 11, 2008., 43-62.
17. Miroslav Glavičić, *Salonitanski magistrati L. Anicius L. f. Paetinas i L. Anicius C. f. Paetinas*, Histria antiqua 18/1, Pula 2009., 425-432.
18. Miroslav Glavičić, *Organizacija uprave Rimske provincije Dalmacije prema natpisnoj građi*; Katalog izložbe „Klasični Rim na tlu Hrvatske“, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 27.3. – 25.5.2014., 41-49.

19. Erich S. Gruen, *The Dolabellae and Sulla*, The Johns Hopkins University Press , The American Journal of Philology, Vol. 87, No. 4 (Oct., 1966.), 385-399.
20. Ivana Jadrić-Kučan, *Pokrajinski carski kult u rimskoj provinciji Dalmaciji*; VAHD, Vol.105 No.105 Studeni 2012., str. 41-66.
21. Adolf Jagenteufel, *Die Statthalter der römischen Provinz Dalmatia von Augustus bis Diokletian*, (Schriften der Balkankommission, Antiquar. Abt. XII). (German) Perfect Paperback – 1 Jan 1958.
22. Sandra Kandučar, *Epidaur* - diplomski rad; Zagreb, 1995.
23. Ilica Kipre, *Antički Epidaurum i Epidaurum Novum* - diplomski rad; Zagreb, 2011.
24. Péter Kovács, *Some notes on the division of Illyricum*, u: I. Piso (ur.), *Die Römischen Pro-vinzen. Begriff und Gründung*, Cluj-Napoca 2008., 237–248.
25. Josip Lučić, *O nekim problemima najstarije dubrovačke povijesti*, HZ, XIX-XX, Zagreb 1966.-1967., 337-347.
26. Emilio Marin, *Ave Narona*, Matica Hrvatska, Zagreb 1997.
27. Emilio Marin, *Naronitanski Augusteum i arheološka istraživanja u Naroni 1988.-2001.*; Arheološka istraživanja u Naroni i dolini Neretve, Znanstveni skup, Metković, 6.-9. Listopada 2001: Izdanja HAD-a, sv. 22, 11-50.
28. Emilio Marin i suradnici, *Augusteum Narone : splitska siesta naronskih careva*; Split : Arheološki muzej, 2004.
29. Emilio Marin i suradnici, *Divo Augusto : la descoberta d'un temple roma a Croacia = el descubrimiento de un templo romano en Croacia*; Split, 2004. (et alii, co-ed. I. Roda, *Niz NARONA* 7), 432.
30. Robert Matijašić, *Uvod u latinsku epigrafiju*; Filozorski fakultet, Pula, 2002.
31. Robert Matijašić, *Povijest hrvatskih zemalja u antici do cara Dioklecijana*; Leykam International d.o.o., Zagreb, 2009.
32. Salmedin Mesihović, *Aevvm Dolabellae - Dolabelino doba*; *Centar za balkanološka ispitivanja*, Akademija nauka i umjetnosti, knjiga XXXIX, 2010., 99-123.
33. Salmedin Mesihović, *Podjela provincije Ilirik*; *Pregled – časopis za društvena pitanja*, god. LI, br. 2, Sarajevo, 2010., 87-100.
34. Salmedin Mesihović, *Proconsvles, Legati et Praesides-Rimski namjesnici Ilirika, Gornjeg Ilirika i Dalmacije*; Filozofski fakultet, Sarajevo, 2014.

35. Alen Miletić, *Saltus Tariotarum; Opuscula Archaeologica*, Radovi Arheološkog zavoda, Vol. 32 No. 1, 2009., 7-20.
36. Ivan Milotić, *Rimska cestovna baština na tlu Hrvatske*; Hrvatsko društvo za ceste, Zagreb, 2010.
37. Theodorus Mommsen, Otto Hirschfeld, Alfredvs Domaszewski, *CIL III, Inscriptionvm Orientis et Illyrici Latinarvm svpplementvm*; Borvssicae, 1902.
38. Grga Novak, *Questiones Epidauritanae*; Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1965.
39. Duje Rendić-Miočević, *P. Cornelius Dolabella, legatus pro praetore provinciae Dalmatiae, proconsul provinciae Africae Proconsularis: problèmes de chronologie*; Akte des IV. internationalen Kongresses für griechische und lateinische epigraphik (Wien, 17. bis 22. September 1962.), Wien, 338-347.
40. Duje Rendić-Miočević, *Novi Dolabelin „Terminacijski“ natpis iz okolice Jablanca*; Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu, Vol.3 No.1 Svibanj 1969., 63-74.
41. D. Rendić-Miočević, *Druzov boravak u Dalmaciji u svjetlu novog viškog natpisa*, VAHD LIV, Split, 41-50.
42. E. T. Salmon, *Rome's Battles with Etruscans and Gauls in 284-282 B.C.*, The University of Chicago Press, Classical Philology, Vol. 30, No. 1 (Jan., 1935.), 23-31.
43. Mirjana Sanader, *Dalmatia. Eine römische Provinz an der Adria*, Mainz am Rhein : Philipp von Zabern, 2009.
44. William Smith, *A dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, Boston: Little, Brown and co., 1867.
45. Marjeta Šašel Kos, *Zgodovinska podoba prostora med Akvilejo, jadrantom in Sirmijem pri Kasiju Dionu in Herodijanu*; Ljubljana : Kulturna skupnost Slovenije : Znanstveno raziskovalni center SAZU, 1986.
46. Marjeta Šašel Kos, *Appian and Illyricum*, Narodni muzej Slovenije, Ljubljana, 2005.
47. Marjeta Šašel Kos, *Pannonia or Lower Illyricum*, Tyche 25, Wien 2010., 123-131.
48. Patrick Tansey, *The Perils of Prosopography: The Case of the Corneli Dolabellae*, Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik, Bd. 130 (2000)

49. Domagoj Tončinić, *Spomenici VII. legije na području rimske provincije Dalmacije*, Arheološki muzej, Split 2011.
50. J. J. Wilkes, *Dalmatia*; Routledge & Kegan Paul, London, 1969.
51. J. J. Wilkes, *Boundary stones in Roman Dalmatia*, Arheološki vestnik 25, Ljubljana 1976., 258-274.
52. Georg Wissowa, *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, Siebenter Halbband, Claudiusmons – Cornificius; Stuttgart, 1900.
53. Marin Zaninović, *Rimska vojska u razvitku antike na našoj obali*, u: M. Zaninović, *Od Helena do Hrvata*, Zagreb 1996., 209-220.
54. Marin Zaninović, *Mornarička postaja u Saloni i ispostava u Phariji*; u: Zbornik Tomislava Marasovića, Split, 2002., 67-79

8. SAŽETAK

Publije Kornelije Dolabela rodio se oko 24. godine prije Krista, u Rimu u patricijskoj obitelji. Njegov prvi značajniji spomen uslijedio je prilikom obnašanja konzulske dužnosti sa Gajem Junijem Silanom 10. godine poslije Krista. Od 14. do 20. godine po. Kr. obnaša namjesničku dužnost u provinciji Dalmacije za cara Augusta i Tiberija. U tom razdoblju zaslužan je za izgradnju preko 580 kilometara cestovne mreže; razne popravke i izgradnje u dalmatinskim gradovima; za prvu katastarsku kartu, tzv. *Forma Dolabelliana*; te za brojna razgraničenja među lokalnim narodima. Nakon završene službe u Dalmaciji na kratko odlazi u Rim, ali ubrzo dobija namjesničku čast po drugi put, ovaj put u Africi od 23. do 24. g. po. Kr. U tom kratkom periodu, zaslužan je za pobjedu nad pobunjenim Takfarinatom, tj. ratom koji je već duže vremena buktio na tom području. Nakon svih ovih službi vraća se u Rim gdje je prisutan u nekoliko senatskih rasprava.

9. ABSTRACT

Publius Cornelius Dolabella was born in Rome to a patrician family around 24th BC. First time that he was mentioned in historical books was in 10th AD when he became consul with Gaius Junius Silanus. Between 14th and 20th AD he was a prefect of Roman province Dalmatia, first under Augustus and later after Tiberius. At that time he was responsible for building up to 580 kilometers of roads; he was responsible for fixing and building many unknown buildings in Dalmatian cities; he was responsible for first cadastral map known as *Forma Dolabelliana* and he was responsible for solving many land disputes between local people. After finishing his service in Dalmatia he returned briefly to Rome and after that he got prefectural honor for the second time. This time it was in Africa from 23rd till 24th AD. In this brief period, he conquered Tacfarinas who waged war against Rome for many years. Finally after so many years of service he returned to Rome where he was present at several debates in Senate.